

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра міжнародного приватного, комерційного та цивільного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

студента 2 курсу 6 м групи
спеціальності 081 «Право»
спеціалізації
«Комерційне право»

Габлюка Богдана Анатолійовича

Науковий керівник
к.ю.н., доц.

Нескороджена Лариса Леонідівна

Гарант освітньої програми,
д.ю.н, професор кафедри .

Бакалінська Ольга Олегівна

Київ-2018

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВ	
1.1. Поняття підприємства за законодавством України	8
1.2. Класифікація підприємств за законодавством України	10
1.3. Правова характеристика підприємства за законодавством Франції та Німеччини	14
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ	
2.1. Рішення щодо створення підприємства	20
2.2. Установчі документи підприємства	26
2.3. Державна реєстрація підприємства	29
РОЗДІЛ 3. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ПІДПРИЄМСТВ	
3.1. Правове регулювання створення господарських товариств	43
3.2. Створення публічних акціонерних товариств шляхом корпоратизації та приватизації.	49
3.3. Правове регулювання створення державних підприємств	57
3.4. Правове регулювання створення кооперативу	66
3.5. Правове регулювання створення підприємств в умовах цифрової економіки	72
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Акціонерне товариство – АТ;

Господарський кодекс України – ГК УКраїни;

Закон України «Про акціонерні товариства» - Закон України «Про АТ»;

Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб та громадських формувань» - Закон України «Про державну реєстрацію»;

Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» - Закон України «Про с/г кооперацію»;

Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» - Закон України «Про ТОВ і ТДВ»;

Кабінет Міністрів України – КМУ;

Сільськогосподарський виробничий кооператив - с/г виробничий кооператив;

Сільськогосподарський кооператив - с/г кооператив;

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – с/г обслуговуючий кооператив

Товариство з додатковою відповідальністю – ТДВ;

Товариство з обмеженою відповідальністю – ТОВ;

Цивільний кодекс України – ЦК України.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Суб'єкти господарювання можуть бути створенні в різних організаційно-правових формах, адже ринкова економіка характеризується множинністю організаційних форм господарювання, своєю багатокладністю, конкурентним середовищем. Центральне місце серед суб'єктів господарювання займає підприємство, що обумовлено його особливими економічними та соціальними функціями в економічній системі – функціями товаровиробника, що задовольняє суспільні потреби у продукції, роботах та послугах.

В умовах розвитку ринкової економіки та динамічного розвитку вітчизняного законодавства особливо актуальним є дослідження правового регулювання створення підприємств. Положення чинного законодавства, що регулює створення підприємств, не можна визнати досконалими, воно містить численні недоліки, що обумовлює потребу в його науковому аналізі, у виробленні пропозицій щодо його вдосконалення та рекомендацій щодо правозастосування. Розвиток цифрової економіки також диктує нові правила щодо створення підприємств, хоча досі в законодавстві немає визначення поняття «віртуального підприємства» та порядку його створення. Крім того, реформа децентралізації дала поштовх до створення, особливо в сільській місцевості, сільськогосподарських кооперативів. Сьогодні гостро постає питання щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України з метою підвищення рівня розвитку національного господарства, інтеграції його у світову економічну систему. Однією із законодавчо визначених форм іноземного інвестування є створення спільних підприємств, однак в законодавстві відсутні норми щодо створення спільних підприємств.

Рівень наукових досліджень створення підприємств є недостатнім, адже питання створення підприємств переважно розглядаються в межах загальних тем правового статусу суб'єктів господарювання (юридичних осіб), часто

висвітлення цих питань представляє собою розгорнуте коментування положень законодавства.

В законодавстві України не чітко визначено і правовий статус підприємств, адже цивільне та господарське законодавство по-різному регулює питання організаційно-правових форм юридичних осіб.

Отже, існує необхідність в тому, щоб узагальнити практику створення підприємств, виявити всі колізії, суперечності, прогалини та недоліки, які існують в законодавстві України, з метою розроблення пропозицій та рекомендацій по удосконаленню чинного законодавства України, яке регулює питання, пов'язані зі створенням підприємств.

Підґрунтям для подальшого дослідження проблем особливостей створення підприємств слугують праці українських та іноземних вчених-правників: І.А. [Галіахметова](#), О. М. Вінник, Д. С. Лещенко, О. Р. Кибенко, І. М. Кучеренко, Л. В. Федюк, М. Коверзньєва, Г. Коверзньєвої, С.В. Несиной, І.В. Спасибо-Фатєєвої та інших.

Мета та головні напрями дослідження. Автор випускної кваліфікаційної роботи ставив за мету на основі практичної діяльності підприємств в Україні, порівняльно-правового аналізу вітчизняного та зарубіжного законодавства прийти до висновків теоретичного характеру та розробити рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства України у сфері правового регулювання створення підприємств.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати такі завдання:

- дати правову характеристику підприємствам за законодавством України;
- дослідити правові проблеми особливостей створення підприємств;
- вивчити досвід інших держав, зокрема Франції та Німеччини, щодо правового регулювання створення підприємств;
- розкрити етапи створення підприємств;
- проаналізувати порядок створення окремих видів підприємств;

- виявити недоліки, суперечності, прогалини, колізії в законодавстві України, які стосуються створення підприємств;
- окреслити нові тенденції правового регулювання відносин, пов'язаних зі створенням підприємств.

Об'єктом дослідження є правовідносини щодо порядку створення підприємств в Україні.

Предметом дослідження в роботі є правове регулювання створення підприємств в Україні.

Методами дослідження стали порівняльно-правовий, історико-правовий, діалектичний, формально-логічний, системно-функціональний методи та інші методи.

При виконанні кваліфікаційної роботи був використаний порівняльно-правовий метод, який застосовувався з метою вивчення вітчизняного та зарубіжного законодавства про підприємства в частині регулювання правовідносин щодо створення підприємств, проводився їх правовий аналіз та порівняння. Були виявлені недоліки, прогалини, суперечності та колізії у вітчизняному законодавстві, через які належним чином не врегульований правовий статус підприємств.

Із застосуванням формально-логічного методу була опрацьована наукова література стосовно теми дослідження і аналізувалась практика Верховного Суду України та Вищого господарського суду України з проблем, пов'язаних з створенням підприємств.

Системно-функціональний метод надав можливість вивчити і дослідити етапи створення підприємств.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному дослідженні основних проблем створенні підприємств, порівнянні нормативно – правових актів, що стосуються створення різних видів підприємств (сільськогосподарських кооперативів, спільних підприємств, господарських товариств, віртуальних підприємств), виявленні недоліків, розбіжностей

законодавства щодо унормування процедури створення підприємств і наведенні пропозицій щодо удосконалення українського законодавства про підприємства.

Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Порівняльна характеристика підприємств за законодавством України та Франції», що опублікована у збірнику наукових статей «Правове забезпечення підприємницької діяльності». - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018 – С.63-67.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що зібраний матеріал і узагальнення можуть бути використані для підготовки узагальнюючих праць, при підготовці лекційних занять та спецкурсів у вищих навчальних закладах.

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми. Випускна кваліфікаційна робота складається із переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, які включають в себе одинадцять підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 93 сторінок, із яких основна частина роботи займає 83 сторінок. Список використаних джерел складається з 106 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Поняття підприємства за законодавством України

Підприємство як соціально-економічний і правовий інститут має певну сукупність економічних, організаційних і юридичних ознак, за якими кваліфікується як господарюючий суб'єкт і суб'єкт права. За допомогою цих ознак, систематизованих статей ГК України, уніфіковано визначається правове становище підприємств усіх форм власності. Поняття «підприємство» є узагальнюючим, або збірним. Воно, по-перше, визначає підприємства як суб'єктів господарювання стосовно всіх форм і видів власності в Україні (організаційні форми і види підприємств). По-друге, це поняття є загальногалузевим, тобто взагалі визначає промислові (фабрики, заводи, шахти), будівельні, транспортні, сільськогосподарські, торговельні та інші підприємства. Ст. 55 ГК України встановлює, що суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав і обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями у межах цього майна, окрім випадків, передбачених законодавством[2].

Слід зазначити, що в ЦК України поняття підприємства дається в главі 12 «Загальні положення про об'єкти цивільних прав» у ст. 191 «Підприємство як єдиний майновий комплекс»[3]. Відповідно до цієї статті, «підприємство є єдиним майновим комплексом, що використовується для здійснення підприємницької діяльності» та є сукупністю нерухомих і рухомих речей, майнових та інших прав, а також може бути в цілому чи в частині об'єктом купівлі-продажу, застави, оренди та інших правочинів. В цілому підприємство — це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом

державної влади або органом місцевого самоврядування чи іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому ГК України та відповідними законами України.

На відміну від ЦК України ГК України (статті 62-72) визначає підприємство самостійним суб'єктом господарювання, якому притаманні такі риси:

- належність до основної ланки економіки;
- безпосереднє здійснення виробничої, науково-дослідницької, торговельної та іншої господарської діяльності - як комерційної (підприємницької), так і некомерційної;
- можливість функціонування на будь-якій формі власності: державній (державні та казенні підприємства), комунальній (комунальні підприємства), колективній (підприємства у формі виробничих кооперативів, господарських товариств, колективних підприємств), приватній (приватні підприємства);
- установчий документ - зазвичай статут, якщо інше не встановлено законом (так, для підприємств, що діють у формі повного чи командитного товариства, установчим документом буде засновницький договір - ч. 1 ст. ГК 82, для ТОВ – модельний статут, для командитного товариства з одним повним учасником - меморандум, що передбачено ч. 3 ст. 134 ЦК України);
- функціонування на базі відокремленого майна, що знаходить вираз у наявності самостійного балансу та рахунку в банку; це майно може бути закріплено за підприємством на праві власності (підприємства у формі господарських товариств і виробничих кооперативів, приватне підприємство, якщо засновник (власник майна) сам (без найманого керівника) управляє цим підприємством), праві господарського відання (державні підприємства, комунальні підприємства, приватні підприємства з найманим керівником, а також підприємства громадських, релігійних, кооперативних організацій, якщо

засновник застосував цей правовий титул при закріпленні за підприємством виділеного йому майна), праві оперативного управління (казенні підприємства, а також інші унітарні підприємства, якщо власник для закріплення за останніми майна обирає цей правовий титул), праві користування (може застосовуватися як додатковий правовий титул до одного з вищеназваних, як це має місце, наприклад, в орендному підприємстві);

- підприємства можуть створюватись з метою здійснення як підприємництва, так і некомерційної господарської діяльності.;
- підприємство не може мати у своєму складі інших юридичних осіб (ст. 62 ГКУ).
- підприємство є юридичною особою, що має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку з власним найменуванням(за наявності) та ідентифікаційним кодом(62 ГКУ);
- підприємство може складатися з виробничих структурних підрозділів (виробництв, цехів, відділень, дільниць, бригад, бюро, лабораторій тощо), а також функціональних структурних підрозділів апарату управління (управлінь, відділів, бюро, служб тощо).

1.2. Класифікація підприємств за законодавством України

Господарське законодавство і право регулює умови створення і діяльності різних видів підприємств. Кожен вид має законодавчо визначені назву і правове становище. Класифікація підприємств на види здійснюється згідно з об'єктивним матеріальним критерієм. Таким критерієм законодавство вважає зміст діяльності або функції суб'єкта, які він виконує в економічній системі України. В залежності від критерію, який покладений в основу їх класифікації, вони поділяються на певні види.

Відповідно до ст.63 ГК України, поділ підприємств на різні групи відбувається відповідно до різних критеріїв [2].

Залежно від форм власності, передбачених законом, в Україні можуть діяти підприємства таких видів:

приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи);

підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності);

комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади;

державне підприємство, що діє на основі державної власності;

підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності);

спільне комунальне підприємство, що діє на договірних засадах спільного фінансування (утримання) відповідними територіальними громадами - суб'єктами співробітництва.

З урахуванням існування ступеня залежності від іншого підприємства виділяють такі підприємства:

- головні;

- дочірні (ч.8 ст.63 ГК України)[2]. Дочірні підприємства ще називаються залежними підприємствами. Така залежність може бути проста і вирішальна. Відповідно до ст. 126 ГК України проста залежність між асоційованими підприємствами виникає у разі якщо одне з них має можливість блокувати прийняття рішень іншим (залежним) підприємством, які повинні прийматися відповідно до закону та/або установчих документів цього підприємства кваліфікованою більшістю голосів. Вирішальна залежність між асоційованими підприємствами виникає у разі якщо між підприємствами встановлюються відносини контролю-підпорядкування за рахунок переважної участі контролюючого підприємства в статутному капіталі та/або загальних зборах чи інших органах управління іншого (дочірнього) підприємства, зокрема володіння контрольним пакетом акцій. Відносини вирішальної залежності

можуть встановлюватися за умови отримання згоди відповідних органів Антимонопольного комітету України. Про наявність простої та вирішальної залежності має бути зазначено у відомостях державної реєстрації залежного (дочірнього) підприємства та опубліковано відповідно до закону.

Залежно від галузевої приналежності виділяють: промислові; сільськогосподарські; будівельні; транспортні; торговельні, науково-дослідні; лізингові; банківські; страхові; туристичні; підприємства зв'язку; підприємства побутового обслуговування тощо.

Відповідно до правового статусу і форми господарювання розрізняють:

- одноосібні підприємства - є власністю однієї особи, що відповідає за свої зобов'язання усім майном;
- кооперативні підприємства - добровільні об'єднання громадян з метою спільного здійснення господарської діяльності;
- господарські товариства (партнерства) - підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку.

До господарських товариств належать:

- акціонерні товариства (Закон України «Про акціонерні товариства»[5]);
 - товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю (Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»[17]);
 - повні товариства та командитні товариства (закон України «Про господарські товариства» [6])
- Порядок створення господарських товариств буде розглянуто в наступних розділах. .

Залежно від мети і характеру діяльності підприємства поділяються на:

- комерційні підприємства - мають за мету отримання прибутку;
- некомерційні - підприємства невиробничої сфери, метою яких не є отримання прибутку (кредитні спілки, благодійні організації тощо).

В залежності від наявності іноземної інвестиції підприємства бувають: підприємства з іноземними інвестиціями - у разі якщо в статутному капіталі підприємства іноземна інвестиція становить не менш як десять відсотків, воно визнається підприємством з іноземними інвестиціями.

Іноземне підприємство – це підприємство, в статутному капіталі якого іноземна інвестиція становить сто відсотків. Відповідно до ст.ст. 16-17 закону України «Про режим іноземного інвестування» на території України підприємства з іноземними інвестиціями створюються і діють у формах, передбачених законодавством України[15]. Установчі документи підприємств з іноземними інвестиціями повинні містити відомості, передбачені законодавством України для відповідних організаційно-правових форм підприємств, а також відомості про державну належність їх засновників (учасників), тобто в законодавстві України відсутні вимоги щодо організаційно-правових форм іноземних підприємств.

Ст.116 ГК України передбачає, що підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс. Іноземною інвестицією є цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Іноземні інвестиції можуть вкладатися в об'єкти, інвестування в які не заборонено законами України. Підприємства з іноземними інвестиціями мають право бути засновниками дочірніх підприємств, створювати філії і представництва на території України і за її межами з дотриманням вимог законодавства України та законодавства відповідних держав.

1.3. Правова характеристика підприємства за законодавством Франції та Німеччини.

Оскільки Україна поступово інтегрується до Європейського Союзу, було вирішено вивчити законодавство інших європейських країн, а саме Франції та Німеччини щодо видів підприємств, які існують у них.

У Франції питання організаційно-правових форм юридичних осіб регулюється Цивільним кодексом Франції (Code civil) (від 21 березня 1804 року), Торговим кодексом Франції (Code de commerce) (травень 2007), Законами «Про фізичних осіб-підприємців з обмеженою матеріальною відповідальністю» від 15 червня 2010 року (Loi n° 2010-658 du 15 juin 2010 relative à l'entrepreneur individuel à responsabilité limitée), «Про модернізацію економіки» від 4 серпня 2008 року (Loi n° 2008-776 du 4 août 2008 de modernisation de l'économie), «Про зміну деяких положень про імплементацію Договору про Європейську Економічну Зону та Договору про Європейський Союз» від 31 грудня 1993 року (Loi n° 93-1420 du 31 décembre 1993 portant modification de diverses dispositions pour la mise en oeuvre de l'accord sur l'Espace économique européen et du traité sur l'Union européenne) [98, 99].

Entreprise — підприємство, компанія, організація або організований підрозділ, що має на меті виготовляти/доставляти товари або надавати послуги певній групі споживачів, задля отримання прибутку. Підприємство має стратегію, політику або план дій [99].

Відповідно до французького цивільного законодавства, існує п'ять основних видів організаційно-правових форм господарювання. Варто зазначити, що на відміну від українського законодавства, у Франції підприємство (компанія) не завжди є окремою юридичною особою. Так, ENTREPRISE INDIVIDUELLE (EI) — це фізична особа-підприємець, що несе матеріальну відповідальність всім своїм майном. Не існує вимог щодо мінімального початкового капіталу.

Для того, щоб зареєструватися фізичною особою-підприємцем у Франції потрібно відповідати трьом основним вимогам:

- мати постійне місце проживання у Франції (договір оренди, підписаний орендодавцем або квитанція про сплату комунальних послуг);
- мати посвідчення особи (посвідка на проживання або паспорт з відповідною візою, якщо ви не є громадянином Європейської економічної зони);
- мати французьку медичну страховку (*carde vitale*) [99].

2) *ENTREPRISE INDIVIDUELLE À RESPONSABILITÉ LIMITÉE (EIRL)* — фізична особа-підприємець з обмеженою матеріальною відповідальністю — ця організаційно-правова форма підприємницької діяльності за своїми ознаками в основному збігається з *ENTREPRISE INDIVIDUELLE (EI)* (фізична особа-підприємець), проте її головна відмінність полягає у тому, що підприємець може мати обмежену матеріальну відповідальність без створення юридичної особи.

Наприклад, якщо суб'єкт господарювання хоче взяти кредит у банку для розвитку своєї справи, він повинен буде виступити гарантом сам для себе. У разі дефолту, банк (кредитор) матиме право конфіскувати все майно такого підприємства. І тільки у тому разі, якщо майна підприємства не буде достатньо, банк (кредитор) буде мати право конфіскувати власне майно.

3) *SOCIÉTÉ EN NOM COLLECTIF (SNC)* — аналогія командитного товариства — в ньому має бути не менше 2 учасників (або більше), які несуть особисту матеріальну відповідальність. Зазвичай це сімейний бізнес, статутний капітал якого не досяг *SARL (TOB)*.

4) *SOCIÉTÉ À RESPONSABILITÉ LIMITÉE (SARL)* — товариство з обмеженою відповідальністю. Основні ознаки:

- кількість учасників від 2 до 100;

- є юридичною особою;
- вкладники несуть матеріальну відповідальність в межах своїх вкладів;
- на відміну від корпорації, ТОВ не має вимог щодо мінімального статутного капіталу (зазвичай це 1 євро);
- керівники компанії призначаються акціонерами і зветься директорами;
- ТОВ не потребує аудитора, якщо у складі є менше, ніж 50 працівників, а його річний оборот становить не більше 3,1 мільйонів євро;
- передача акцій компанії між учасниками ТОВ безкоштовна;
- акції можуть бути проданими третім особам, якщо більшість акціонерів (акції яких становлять як мінімум половину статутного капіталу) погодиться.

5) SOCIÉTÉ ANONYME PAR ACTIONS (SA) — публічне акціонерне товариство, є юридичною особою, від імені якої бере участь у цивільному обороті, має право- та дієздатність, тощо [98].

Основні вимоги для заснування:

- мінімальна кількість учасників — 7;
- мінімальний статутний капітал — 37 000 євро;
- повинне мати Раду Директорів (від 3 до 18 людей).

На додачу до цього, SA (TOB) повинне мати аудитора.

Інші форми суб'єктів господарювання, які, як правило, є підтипами тих, які були описані попередньо:

- Société Civile Professionnelle (SCP) — певні фахівці (законодавчо визначені), які ведуть підприємницьку діяльність: медичний персонал (лікарі, медсестри, психологи, тощо), професіонали у певних галузях (сільське господарство, лісництво, нерухомість, тощо);
- Société d'Exercice Libérale (SEL) — архітектори, стоматологи, бухгалтери;
- Société Civile (SC) — фахівці, що займаються некомерційною діяльністю — письменники, дослідники;

- Franchise — франшиза;
- Bureau de Liaison — аналогія представництва юридичної особи цивільного законодавства України;
- Filiale — аналогія філії юридичної особи цивільного законодавства України [103].

Законодавство Німеччини встановило жорсткі правила щодо діяльності юридичних осіб. Особливо це стосується зареєстрованих на біржі акціонерних товариств (AG), але всі німецькі компанії, більші й малі, повинні відповідати вимогам, визначених в законодавстві. Урядові органи контролюють діяльність фінансових організацій, таких як банки й страхові компанії, у той час як більшість інших галузей групується навколо асоціацій, що регулюють дії, які можуть або не можуть здійснювати члени асоціації [100].

У Німеччині існує чотири основні типи підприємств (das Unternehmen), а саме:

товариство з обмеженою відповідальністю (GmbH). Основні характеристики такі: мінімальний основний капітал для GmbH становить € 25 000, це основна форма підприємницької діяльності в Німеччині, проста структура, призначена тільки для приватних підприємств, мінімальна кількість учасників – один;

акціонерне товариство (AG). Основні характеристики такі: мінімальний основний капітал для AG становить € 50 000, стандартна форма підприємства для великих публічних компаній, мінімальна кількість акціонерів – один, підлягає суворому регулюванню як компанія, зареєстрована на біржі. Відповідно до законодавства Німеччини, а саме ст. 1 Закону про АТ від 1965 р. акціонерним товариством є товариства з власною правосуб'єктністю, яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями лише власним майном [49, с. 123]. А товариство – це особлива форма корпорацій, орієнтованих на господарську діяльність. Відрізняють публічно-правові корпорації (держава, федеральні

землі, община) і приватно-правові (об'єднання, фонди). Базова форма корпорації - це зареєстроване об'єднання (§ 21-79 ГГУ), яке може мати на меті некомерційну діяльність та вести господарську діяльність для власного фінансування в незначному об'ємі [46, с. 321]. Серед господарських товариств в Німеччині найбільш важливу роль відіграють акціонерні товариства (АТ). Всі великі підприємства, цінні папери яких котуються на біржі, ведуть діяльність як АТ., їх лише близько 10 тисяч. АТ можуть бути 100 дочірніми компаніями в концернах, оскільки АТ може бути створено однією особою. Ще один тип компаній – сімейні компанії, котрі в більшості вже понад чотири покоління належать одній сім'ї або декільком сім'ям – потомкам засновників. Наприклад, в «БМВ» чи «Порше» - АТ з правом продажу акцій на біржах компаній - контрольним пакетом акцій володіє одна сім'я;

товариство. Характеризується такими ознаками: може бути як повним (ohg), так і командитним (KG) товариством, іноземні інвестори як правило віддають перевагу командитним товариствам (KG), мінімум два партнери, одним з яких може бути компанія GmbH, широко використовується в Німеччині для невеликих і сімейних підприємств;

індивідуальний підприємець. Основні характеристики такі: найпростіша й найменш регульована форма ділового підприємства, потрібна реєстрація в комерційному реєстрі й місцевому торговельному бюро, індивідуальний підприємець несе необмежену відповідальність по всіх зобов'язаннях і боргах, із прибутку відраховується німецький прибутковий податок по індивідуальних ставках[86, с.213.].

В цілому німецьке законодавство одне з найбільш лояльних в Європейському Союзі в питанні заснування підприємства: тут немає суттєвої різниці, хто є засновником фірми – громадянин Німеччини або іноземець, крім того існує спеціальна система уникнення подвійного оподаткування, угоди, які підписані з великою кількістю країн світу.

Етапи створення підприємства в Німеччині фактично такі ж як і в Україні:

1. Звернутися в Торгово-промислову палату з заявою про реєстрацію назви підприємства. Дана процедура проводиться за місцем відкриття підприємства і є безкоштовною;
2. Відкриття власного рахунку в банківській установі;
3. Складання статутних документів підприємства (статуту, договору засновників) та їх нотаріальне завірення;
4. Завірену копію статуту підприємства необхідно подати в Торговий реєстр дільничного суду за місцем реєстрації підприємства;
5. Звернення до територіального управління у справах торгово-промислових підприємств з інформуванням про відкриття власного підприємства;
6. Зареєструвати підприємство в Німеччині – означає обов'язкове страхування від нещасних випадків. Саме тому необхідно укласти страховий договір у профільному профоб'єднанні;
7. Звернення-інформування бюро праці відповідної території про створення підприємства;
8. Реєстрація найнятих працівників для соціального страхування;
9. Відправлення всіх необхідних документів до податкової служби;
10. Отримання податкового номера від фінансового управління Німеччини[101, 102, 106, 107].

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Рішення щодо створення підприємства

Згідно з ч. 1 ст. 56 ГК підприємство може бути утворене:

а) за рішенням власника (власників) майна або уповноваженого ним (ними) органу (загальний порядок). Уповноважені органи, які можуть бути засновниками підприємств, визначає власник. Наприклад, щодо державних унітарних підприємств - це підвідомчі Кабінету Міністрів України органи державної виконавчої влади: міністерства, державні комітети, інші центральні органи державної виконавчої влади. Вони приймають рішення про створення державних підприємств, затверджують статuti і контролюють їх дотримання, укладають та розривають контракти з керівниками підприємств, контролюють ефективність використання закріпленого за підприємствами майна, його збереження (закони України «Про управління об'єктами державної власності»[18], «Про Кабінет Міністрів України» [10]).

Щодо підприємств комунальної власності уповноваженими органами із засновницькими правами є сільські, селищні та міські ради (п. 30 ст. 26 Закону України від 21 травня 1997 р. «Про місцеве самоврядування в Україні»), а також місцеві державні адміністрації (п. 1 ст. 19 Закону України від 9 квітня 1999 р. «Про місцеві державні адміністрації»).

Засновники реалізують засновницькі права шляхом:

обрання організаційної форми суб'єкта господарювання; визначення цілей і предмета його діяльності;

прийняття рішення про його створення; затвердження в установленому порядку статуту;

передачі безоплатно на баланс суб'єкта господарювання основних фондів та обігових коштів;

формування органів управління, визначення у статуті меж їхніх повноважень тощо.

Утворення суб'єкта господарювання в юридичному розумінні - це затвердження та одержання передбачених законом документів: рішення власника (власників) або уповноваженого органу про створення суб'єкта господарювання, статуту (якщо цього вимагає організаційна форма), виписки про державну реєстрацію. При необхідності виділення для новостворюваного суб'єкта господарювання земельної ділянки сюди входять також документи на землекористування (землеволодіння), визначені земельним законодавством України. Дозвіл на користування утворюваним суб'єктом господарювання земельною ділянкою, а також іншими природними ресурсами видається за рішенням місцевої ради за місцезнаходженням суб'єкта господарювання в порядку, встановленому Земельним кодексом України (статті 19,21,23,32,34 та ін.)[3];

б) у випадках, спеціально передбачених законодавством, - за рішенням інших органів, організацій і громадян (спеціальний порядок). Так, в окремих випадках (наприклад, щодо підприємств будівельного комплексу) функції і повноваження щодо утворення державних унітарних підприємств Кабінет Міністрів України делегує господарським об'єднанням: корпораціям, концернам тощо.

Перед створенням нового суб'єкта бізнесу у формі підприємства ще до реєстрації потрібно вирішити ряд питань, а саме: якої організаційно-правової форми буде підприємство (ТОВ, ТДВ, АТ, с/г кооператив тощо), чим займатиметься підприємство (види діяльності), якою буде система оподаткування (загальна чи спрощена), якими будуть частки засновників та їх внески до майбутнього підприємства.))[80].

Як правове поняття «створення» включає визначення засновників, їх засновницької компетенції, порядку діяльності щодо створення суб'єкту відповідної організаційно-правової форми. Засновником є особа, що має право

створити у встановленому порядку підприємство (організацію) як юридичну особу. За законом ГК України таким правом наділені безпосередньо власники засобів виробництва та іншого майна і уповноважені власником (власниками) органи, тобто фізичні і юридичні особи, що мають засновницьку право- і дієздатність. Отже, тут діє загальний принцип, згідно з яким засновниками (співзасновниками) можуть бути фізичні і юридичні особи, крім випадків передбачених законодавчими актами України.

Закон України “Про господарські товариства” від 19 вересня 1991 р. (ст. 3) зазначає, що засновниками можуть бути: підприємства, установи, організації, а також громадяни, крім випадків, передбачених законодавчими актами України[6]. Закон України «Про акціонерні товариства» передбачає, що засновниками акціонерного товариства визнаються держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном, а також фізичні та/або юридичні особи, що прийняли рішення про його заснування. Іноземні громадяни, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, а також міжнародні організації можуть бути засновниками та учасниками господарських товариств нарівні з громадянами та юридичними особами України, крім випадків, встановлених законодавчими актами України[5]..

В законодавстві України має місце безсистемне застосування термінів при зазначенні осіб, які приймають участь в заснуванні і діяльності підприємств: «засновник», «учасник», «власник», «акціонер» (Закони України «Про господарські товариства» та «Про акціонерні товариства» [5, 6]). Так, І.В. Спасибо-Фатеева зазначає про необхідність розмежовування цих понять[68, с. 324]. На цій позиції стоїть і В.К. Мамутов, який пише, що зміст зазначених понять потрібно розрізняти враховуючи особливості, які їм притаманні[91, с.124].

Чинне законодавство недостатньо чітко розмежовує ці поняття. Перш за все слід зазначити, що засновник господарського товариства — це особа, яка

бере участь у заснуванні товариства, визначенні форми господарського товариства, обранні його найменування, формуванні статутного капіталу товариства за рахунок власного майна чи грошових коштів (у разі необхідності), бере участь у розробці та затвердженні установчих документів товариства тощо.

Учасником товариства є особа, яка володіє корпоративними правами в господарському товаристві. Учасником товариства може виступати як засновник, так і особа, яка вступила в товариство після його заснування.

Для того, щоб розрізняти осіб, які приймають участь на різних етапах створення і існування суб'єкта господарювання необхідно враховувати: по-перше, момент вступу суб'єкта в внутрішні правовідносини; по-друге, об'єм і підстави його відповідальності перед третіми особами; по-третє, його процесуальні права участі в управлінні. Таке розмежування цих понять обумовлено і правовими нормами, які адресовані виключно засновникам.

При створенні підприємства засновниками може укладатися засновницький договір або договір про створення підприємства, у якому визначаються: наприклад для акціонерного товариства - порядок провадження спільної діяльності щодо створення акціонерного товариства, кількість, тип і клас акцій, що підлягають придбанню кожним засновником, номінальна вартість і вартість придбання цих акцій, строк і форма оплати вартості акцій, строк дії договору; для ТОВ і ТДВ - порядок заснування товариства, умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства, розмір статутного капіталу, частку у статутному капіталі кожного з учасників, строки та порядок внесення вкладів та інші умови. Договір про створення товариства діє до дня державної реєстрації товариства, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті зобов'язання. тощо..

У разі заснування підприємства однією особою засновницький договір не укладається.

Надалі для створення підприємства формується майнова база, яка є необхідною передумовою його правосуб'єктності. Для заснування підприємства засновники повинні об'єднати своє майно, шляхом передачі передбачених установчим договором вкладів, для формування статутного фонду такого суб'єкта. Вклади, які становлять частку кожного з засновників у статутному фонді, оцінюються в грошовому еквіваленті[82, с.22].

Розмір статутного фонду визначається засновниками самостійно, але він не повинен бути менше: 1250 мінімальних заробітних плат - для акціонерного товариства (Закон України «Про акціонерні товариства»[5]). Для суб'єктів інших організаційно-правових форм, мінімальний розмір статутного фонду, законодавством не встановлений.

Статутний фонд є однією з майнових гарантій стабільності товариства як ділового партнера.

Діюче законодавство встановлює визначений порядок формування статутного фонду. Він полягає в передачі засновниками вкладів в розмірі і строки, встановлені установчим договором. Строки і розміри вкладів відрізняються в залежності від організаційно-правової форми і сфери підприємницької діяльності суб'єкта, який створюється. Кожний засновник акціонерного товариства повинен оплатити повну вартість придбаних акцій до дати затвердження результатів розміщення першого випуску акцій. У разі неоплати (неповної оплати) вартості придбаних акцій до дати затвердження результатів розміщення першого випуску акцій акціонерне товариство вважається не заснованим. До оплати 50 відсотків статутного капіталу товариство не має права здійснювати операції, не пов'язані з його заснуванням. (ст.11 Закону України «Про акціонерні товариства» [5]).

Наступний етап процесу створення підприємства – організація і проведення зборів засновників. Скликання і проведення установчих зборів передбачено тільки для акціонерного товариства (ст.10 Закону України «Про акціонерні товариства»). Установчі збори акціонерного товариства мають бути

проведені протягом трьох місяців з дати повної оплати акцій засновниками.. Установчі збори визнаються правомочними, якщо в них беруть участь особи, які підписалися більш як на 60 відсотків акцій, на які проведено підписку.

Стаття 56 ГК визначає також способи утворення суб'єкта господарювання:

- шляхом заснування нового суб'єкта господарювання;
- шляхом реорганізації (злиття, приєднання, виділення, поділу, перетворення) діючого (діючих) суб'єкта господарювання;
- шляхом примусового поділу (виділення) діючого суб'єкта господарювання за розпорядженням антимонопольних органів відповідно до антимонопольно-конкурентного законодавства. Так, примусовий поділ суб'єкта господарювання здійснюється згідно з рішенням Антимонопольного комітету України, його територіальних управлінь. Рішення про поділ підприємства-монополіста є обов'язковим для власника (власників) або уповноваженого органу. Рішенням про примусовий поділ визначається строк утворення нових підприємств, який не може бути менше шести місяців;

Закон вимагає, щоб створення суб'єктів господарювання здійснювалося з дотриманням вимог антимонопольно-конкурентного законодавства.

Важливим кроком створення підприємства є обрання найменування підприємства. Найменування підприємства має містити інформацію про його організаційно-правову форму, а також власну назву. Можна використовувати також скорочене найменування.

Заборонено створювати тотожні назви з уже існуючими підприємствами. Не можна застосовувати у назві новоствореного підприємства повних чи скорочених найменувань органів державної влади або органів місцевого самоврядування, або похідних від цих найменувань, або історичних державних найменувань. Невідповідність найменування юрособи вимогам закону є підставою для відмови у державній реєстрації підприємства. Більш детальні вимоги щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу встановлює наказ Мін'юсту від 05.03.2012 № 368/5[22]. Основні з

них: найменування викладають українською мовою. Також додатково можна викласти англійською (як повне, так і скорочене). При цьому не можна у найменуванні одночасно (впереміш) використовувати літери українського алфавіту та англійського алфавіту. Тобто не можна підприємство називати, наприклад ТОВ «Весна LTD», правильно — ТОВ «Весна ЛТД» тощо); у найменуванні можна використовувати тільки такі розділові знаки та символи: лапки (" ", " ", „ ", « », які є тотожними), крапку (.), кому (,), двокрапку (:), дужки /()/, апостроф ('), дефіс (-), тире (—), косу риску (/), знак оклику (!), знак запитання (?), номер (№), плюс (+), знак рівняння (=), зірочку (*), ет комерційну (@). Натомість у найменуванні заборонено використання інших символів, розділових знаків (тобто таких знаків як дієз (#), амперсанд (&), тильда (~), долар (\$), крапки з комою (;), процент (%), та інших, що не увійшли до переліку дозволених); у найменуванні допустимі арабські та римські цифри[22]/

2.2. Установчі документи підприємства

Визначення установчих документів суб'єкта господарювання як документів встановленої законом форми, згідно з якими суб'єкт господарювання виникає і діє як суб'єкт права, які закріплюють завдання суб'єктів господарювання та які необхідні для врегулювання порядку, умов узгодженої діяльності засновників, а також визначення правового статусу створюваного суб'єкта господарювання — господарської організації. Установчим документом товариства є статут або засновницький договір між учасниками, якщо інше не передбачено законом.

Установчим документом повного і командитного товариства є засновницький договір(ст.ст. 120,134 ЦК) [4].

Установчим документом товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю, а також акціонерного товариства і виробничого кооперативу є статут (ЦК України, Закон України « Про ТОВ і ТДВ).

Чинне законодавство України не містить легального визначення поняття установчих документів, зокрема статуту і засновницького договору. Форму і зміст установчих документів залежно від видів суб'єктів господарювання визначають ГК та ЦК України, загальні закони та закони про окремі види суб'єктів господарювання.

Засновницький договір є багатостороннім, консенсуальним, оплатним правочином організаційного, майнового і фідучіарного характеру, що породжує зобов'язання за участю третьої особи – суб'єкта господарювання, що виникає на основі такого договору.

Для більшості підприємств установчим документом є тільки статут, що затверджується їх засновниками. Статут закріплює правовий статус підприємств.

Статут підприємства, заснованого єдиним засновником (фізичною або юридичною особою), є одностороннім корпоративним правочином. Статут підприємства, створеного двома і більш засновниками (серед яких можуть бути фізичні особи, юридичні особи, суб'єкти публічного права), варто визнати багатостороннім корпоративним правочином, що не є договором.

Статут як багатосторонній корпоративний правочин відрізняється від інших правочинів і договорів.

Підприємство може створюватися та діяти на підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, що після його прийняття учасниками стає установчим документом.

Модельний статут - це типовий установчий документ, затверджений Кабінетом Міністрів України, який використовується для створення та провадження діяльності юридичних осіб відповідних організаційно-правових форм, містить встановлені законом правила, що регулюють правовий статус, права, обов'язки та відносини, які пов'язані із створенням, управлінням та провадженням господарської діяльності відповідних юридичних осіб. На даний час затверджено модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю

(постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р.[19]). Однак з прийняттям Закону «Про ТОВ і ТДВ» застосування модельного статуту є сумнівним, адже ст.11 зазначеного закону чітко зазначає, що установчим документом товариства є статут. Перша редакція статуту товариства підписується всіма учасниками товариства. Справжність підписів учасників засвідчується нотаріально. Про модельний статут в цій статті взагалі мова не йде. Тобто можна подумати, що модельний статут не варто брати до уваги при реєстрації ТОВ і ТДВ. Однак в Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» [7] згадка про модельний статут є неодноразово, а саме :

- установчими документами є модельний статут (п.17.ч.1. ст.1);
- у заяві про державну реєстрацію створення юридичної особи приватного права може зазначатися, що вона діє на підставі модельного статуту (п.2.ч.1. ст.17);
- п.1. ст.17 взагалі передбачає перелік документів, які необхідні для державної реєстрації переходу юридичної особи на діяльність на підставі модельного статуту.

Якщо підприємство створюється та діє на підставі модельного статуту в рішенні про його створення, яке підписується усіма засновниками, зазначаються відомості про його найменування, мету і предмет господарської діяльності, а також інформація про провадження діяльності на основі модельного статуту.

2.3. Державна реєстрація підприємства

Говорячи про правові основи створення підприємства, необхідно зупинитись на державній реєстрації.

Отже, однією з головних умов здійснення підприємницької діяльності є її державна реєстрація. Господарюючі суб'єкти починають діяти від дня їх державної реєстрації. Державна реєстрація є обов'язковою юридичною дією при їх створенні..

Державна реєстрація – обов'язкова умова легітимації суб'єктів підприємницької діяльності. Саме державна реєстрація підтверджує виникнення нового суб'єкта підприємництва і завершує процес його створення[91, с.394-395].

Чинне законодавство під поняттям державної реєстрації розуміє офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, засвідчення факту наявності відповідного статусу громадського об'єднання, професійної спілки, її організації або об'єднання, політичної партії, організації роботодавців, об'єднань організацій роботодавців та їхньої символіки, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу - підприємця, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених Законом(ст.1.п.4 Закону «Про державну реєстрацію» [7].)

В юридичній літературі висловлені різні думки з приводу мети державної реєстрації. З державною реєстрацією пов'язують момент виникнення нового самостійного суб'єкта права. Передбачається, що метою державної реєстрації є легітимація суб'єктів підприємництва; превентивний (попередній) контроль за законністю набуття, зміни чи припинення підприємницької правосуб'єктності.

Необхідно зазначити, що діючий порядок державної реєстрації суб'єктів господарювання навряд чи підтверджує законність порядку створення і змісту їх установчих документів. По-перше, в ст. 17-18 Закону України «Про державну реєстрацію» зазначено, що реєструючий орган не вправі вимагати додаткові документи, перелік яких є вичерпним, і зобов'язаний провести реєстрацію у строк не більше 24 годин. По-друге, в ст.35 згаданого Закону є норма, згідно з якою засновники (учасники) юридичної особи несуть відповідальність за відповідність установчих документів законодавству, а також за відповідність перекладу тексту документів. Звідси висновок : якщо відповідальність покладається на заявника, то її не несе реєструючий орган, а отже, він і не повинен контролювати зміст установчих документів суб'єкта підприємницької діяльності. Однак ст.33 закону зазначає, що у разі якщо під час прийому документів для державної реєстрації або проведення реєстраційних дій у суб'єкта державної реєстрації, державного реєстратора виникає сумнів щодо справжності поданих документів, вони негайно повідомляють про це відповідні правоохоронні органи для вжиття необхідних заходів[7].

Повідомлення правоохоронних органів для вжиття необхідних заходів не є підставою для зупинення розгляду документів або відмови у державній реєстрації.

На наш погляд, процедура державної реєстрації повинна бути чітко визнана і регламентована законодавством України. На сьогодні реєструючий орган констатує факт виникнення нового суб'єкта права, здійснює контроль над його діяльністю і веде облік цих осіб.

На думку Ю. Б. Бек, державна реєстрація є юридичним актом компетентного державного органу[41, с.76]..

Органом, який здійснює державну реєстрацію підприємств є:

- Міністерство юстиції України - у разі державної реєстрації політичних партій, всеукраїнських професійних спілок, їх об'єднань, всеукраїнських

об'єднань організацій роботодавців; відокремлених підрозділів іноземних неурядових організацій, представництв, філій іноземних благодійних організацій, постійно діючих третейських судів, засновниками яких є всеукраїнські громадські організації, всеукраїнських творчих спілок та їхньої символіки;

- територіальні органи Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі - у разі державної реєстрації обласних, регіональних і республіканських професійних спілок, їх організацій та об'єднань, структурних утворень політичних партій, регіональних (місцевих) творчих спілок, територіальних осередків всеукраїнських творчих спілок, обласних, республіканських Автономної Республіки Крим, Київської та Севастопольської міських організацій роботодавців та їх об'єднань, постійно діючих третейських судів;

- районні, районні у містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні, міжрайонні управління юстиції - у разі державної реєстрації громадських об'єднань, їхніх відокремлених підрозділів, громадських об'єднань, що не мають статусу юридичної особи, місцевих та первинних професійних спілок, їх організацій та об'єднань, структурних утворень політичних партій, регіональних (місцевих) творчих спілок, територіальних осередків всеукраїнських творчих спілок, місцевих організацій роботодавців та їх об'єднань, підтвердження всеукраїнського статусу громадського об'єднання;

- виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, Київська та Севастопольська міські, районні, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, нотаріуси, акредитовані суб'єкти - у разі державної реєстрації інших юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Виконавчі органи сільських, селищних та міських рад (крім міст обласного та/або республіканського Автономної Республіки Крим значення) набувають повноважень з державної реєстрації інших юридичних осіб та фізичних осіб -

підприємців відповідно до Закону у разі прийняття відповідною радою такого рішення.

Акредитованим суб'єктом може бути юридична особа публічного права, у трудових відносинах з якою перебуває не менше ніж три державні реєстратори та яка до початку здійснення повноважень у сфері державної реєстрації уклала:

договір страхування цивільно-правової відповідальності з мінімальним розміром страхової суми у тисячу мінімальних розмірів заробітної плати, встановленої законом на 1 січня календарного року;

договір з іншим суб'єктом державної реєстрації та/або нотаріусом (у разі коли акредитований суб'єкт здійснює повноваження виключно в частині забезпечення прийняття та видачі документів у сфері державної реєстрації).

Акредитація суб'єктів та моніторинг відповідності таких суб'єктів вимогам акредитації здійснюються Міністерством юстиції України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. (Постанова КМУ "Про затвердження Порядку акредитації суб'єктів державної реєстрації та моніторингу відповідності таких суб'єктів вимогам акредитації" від 25.12.2015 № 1130 [24]);

Реєстрація підприємств є процесуально - правовою дією, внаслідок якої вони включаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб- підприємців та громадських формувань. Заявник звертається до реєстраційного органу шляхом подання особисто, через електронну пошту або поштою всіх передбачених документів. Представник реєстраційного органу перевіряє комплектність документів, формує реєстраційну справу та фіксує дату надходження документів у журналі обліку реєстраційних справ і письмово повідомляє про це заявника.

Закон передбачив різні переліки документів для здійснення реєстраційних дій щодо різних операцій. Для державної реєстрації підприємства подають такі документи :

1) заява про державну реєстрацію створення юридичної особи. У заяві про державну реєстрацію створення юридичної особи, утвореної в результаті поділу, виділу, додатково зазначаються відомості про відокремлені підрозділи в частині їх належності до юридичної особи - правонаступника. У заяві про державну реєстрацію створення юридичної особи приватного права може зазначатися, що вона діє на підставі модельного статуту;

2) заява про обрання юридичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку на додану вартість, та/або заява про включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій за формами, затвердженими відповідно до законодавства, - за бажанням заявника;

2¹) примірник оригіналу (нотаріально засвідчену копію) рішення засновників, а у випадках, передбачених законом, - рішення відповідного державного органу, про створення юридичної особи;

3) установчий документ юридичної особи - у разі створення юридичної особи на підставі власного установчого документа;

4) документ про сплату адміністративного збору - у випадках, передбачених статтею 36 Закону. Однак варто зауважити, що реєстрація підприємств є безоплатною. Плата здійснюється лише за внесення змін до реєстру;

5) документ, що підтверджує реєстрацію іноземної особи у країні її місцезнаходження (витяг із торговельного, банківського, судового реєстру тощо), - у разі створення юридичної особи, засновником (засновниками) якої є іноземна юридична особа;

6) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) передавального акта - у разі створення юридичної особи в результаті перетворення або злиття;

7) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) розподільчого балансу - у разі створення юридичної особи в результаті поділу або виділу;

8) документи для державної реєстрації змін про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, визначені ч.4. ст.17, - у разі створення юридичної особи в результаті виділу;

9) документи для державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті злиття та поділу - у разі створення юридичної особи в результаті злиття та поділу;

10) документ, що містить інформацію про розмір обов'язкових платежів та інших обов'язкових витрат, сплата яких є необхідною для започаткування діяльності товариства, у випадку, передбаченому абзацом 6 п. 48 ч. 2 ст. 9 Закону.

Для державної реєстрації включення відомостей про юридичну особу, зареєстровану до 1 липня 2004 року, відомості про яку не містяться в Єдиному державному реєстрі, подається заява про державну реєстрацію включення відомостей про юридичну особу до Єдиного державного реєстру.

Для державної реєстрації змін до відомостей про розмір статутного капіталу, розміри часток у статутному капіталі чи склад учасників товариства з обмеженою відповідальністю або товариства з додатковою відповідальністю (далі в цій частині - товариство) подаються такі документи:

- 1) заява про державну реєстрацію змін до цих відомостей;
- 2) документ про сплату адміністративного збору;
- 3) один із таких відповідних документів:
 - а) рішення загальних зборів учасників товариства про визначення розміру статутного капіталу та розмірів часток учасників;
 - б) рішення загальних зборів учасників товариства про виключення учасника з товариства;
 - в) заява про вступ до товариства;
 - г) заява про вихід з товариства;
 - г) акт приймання-передачі частки (частини частки) у статутному капіталі товариства;

д) судові рішення, що набрало законної сили, про визначення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників товариства;

е) судові рішення, що набрало законної сили, про стягнення з (повернення з володіння) відповідача частки (частини частки) у статутному капіталі товариства.

Справжність підписів учасників, які голосували за рішення про визначення розміру статутного капіталу та розмірів часток учасників чи про виключення учасника з товариства, засвідчується нотаріально. Якщо у випадках, передбачених законом (смерть учасника, реорганізація тощо), таке рішення приймається без урахування голосів учасника у зв'язку з настанням певної обставини, подається також доказ настання такої обставини (оригінал документа або його копія, вірність якої засвідчена нотаріально або тим, хто видав документ).

Справжність підписів на документі, зазначеному в підпункті "в" цієї частини, засвідчується нотаріально. Разом з таким документом подається доказ набуття права на спадщину або доказ правонаступництва (оригінал документа або його копія, вірність якої засвідчена нотаріально або тим, хто видав документ). Якщо відповідно до статуту товариства вимагається згода інших учасників на вступ до товариства, подається також така згода, справжність підписів на якій засвідчується нотаріально.

Справжність підписів на документі про вступ до товариства засвідчується нотаріально. Якщо відповідно до закону або статуту товариства вимагається згода інших учасників на вихід з товариства, подається також така згода, справжність підписів на якій засвідчується нотаріально.

Документи подаються такими особами:

товариством - якщо подаються документи, зазначені в підпунктах "а" і "б" цієї частини;

спадкоємцем чи правонаступником учасника товариства - якщо подається документ, зазначений у підпункті "в" цієї частини;

учасником, який виходить з товариства, або його спадкоємцем чи правонаступником - якщо подається документ, зазначений у підпункті "г" цієї частини;

особою, яка набула частку (частину частки) у статутному капіталі товариства, або особою, яка передала її, - якщо подається документ, зазначений у підпункті "г" цієї частини;

позивачем - якщо подаються документи, зазначені в підпунктах "д", "е" цієї частини.

Для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, у зв'язку із зупиненням (припиненням) членства у громадському формуванні члена керівного органу (крім керівника) така особа подає копію заяви про зупинення (припинення) нею членства до відповідних статутних органів громадського формування з відміткою про її прийняття.

Для державної реєстрації переходу юридичної особи на діяльність на підставі модельного статуту подаються такі документи:

- 1) заява про державну реєстрацію переходу з власного установчого документа на діяльність на підставі модельного статуту;
- 2) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про перехід на діяльність на підставі модельного статуту.

Для державної реєстрації переходу юридичної особи з модельного статуту на діяльність на підставі власного установчого документа подаються такі документи:

- 1) заява про державну реєстрацію переходу з модельного статуту на діяльність на підставі власного установчого документа;
- 2) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про перехід на діяльність

на підставі власного установчого документа та затвердження установчого документа;

3) установчий документ юридичної особи.

Державна реєстрація та інші реєстраційні дії проводяться на підставі:

- 1) документів, що подаються заявником для державної реєстрації;
- 2) судових рішень, що набрали законної сили та тягнуть за собою зміну відомостей в Єдиному державному реєстрі, а також що надійшли в електронній формі від суду або державної виконавчої служби відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» щодо:

визнання повністю або частково недійсними рішень засновників (учасників) юридичної особи або уповноваженого ними органу;

визнання повністю або частково недійсними змін до установчих документів юридичної особи;

заборони (скасування заборони) вчинення реєстраційних дій;

накладення/зняття арешту корпоративних прав;

зобов'язання вчинення реєстраційних дій;

скасування реєстраційної дії/запису в Єдиному державному реєстрі;

виділу юридичної особи;

провадження у справах про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, прийнятих відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»;

припинення юридичної особи, що не пов'язано з банкрутством юридичної особи;

відміни державної реєстрації припинення юридичної особи;

припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця, що не пов'язано з банкрутством юридичної особи;

відміни державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця;

відміни в порядку апеляційного/касаційного оскарження судового рішення, на підставі якого вчинено реєстраційну дію;

3) рішень, прийнятих за результатами оскарження в адміністративному порядку відповідно до [статті 34](#) Закону [7]..

Порядок проведення державної реєстрації та інших реєстраційних дій на підставі документів, що подаються заявником для державної реєстрації, включає:

- 1) заповнення форми заяви про державну реєстрацію - у разі подання документів особисто заявником (за бажанням заявника);
- 2) прийом документів за описом - у разі подання документів у паперовій формі;
- 3) виготовлення копій документів в електронній формі - у разі подання документів у паперовій формі;
- 4) внесення копій документів в електронній формі до Єдиного державного реєстру;
- 5) перевірку документів на наявність підстав для зупинення розгляду документів;
- 6) перевірку документів на наявність підстав для відмови в державній реєстрації;
- 7) прийняття рішення про проведення реєстраційної дії - для громадських формувань, символіки та засвідчення факту наявності всеукраїнського статусу громадського об'єднання;
- 8) проведення реєстраційної дії (у тому числі з урахуванням принципу мовчазної згоди) за відсутності підстав для зупинення розгляду документів та відмови в державній реєстрації шляхом внесення запису до Єдиного державного реєстру;
- 9) формування та оприлюднення на порталі електронних сервісів виписки, результатів надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації та установчих документів;

10) видача за бажанням заявника виписки з Єдиного державного реєстру у паперовій формі за результатами проведеної реєстраційної дії (у разі подання заяви про державну реєстрацію у паперовій формі).

Виписка з Єдиного державного реєстру у паперовій формі надається з проставленням підпису та печатки державного реєстратора.

Що стосується того, коли закінчується момент державної реєстрації існують різні підходи. Так, на думку В.С.Щербини, днем включення до Єдиного державного реєстру підприємств і організацій є день реєстрації підприємства[95, С.176]. Зазначена дія має за мету надання підприємству формально – юридичних ознак суб'єкта права, згідно з якими воно починає функціонувати у господарсько – правовому обігу як загально відома для третіх осіб і органів держави юридична особа. Запис у Єдиному державному реєстрі про реєстрацію підприємства становить собою юридичний факт виникнення підприємства – суб'єкта права з правами юридичної особи. Відповідно до законодавства України підприємство визначається діючим, стає юридичною особою, набуває прав та обов'язків з дня його державної реєстрації. Діяльність незареєстрованих підприємств не допускається[82, С.116].

Деякі автори вважають, що державна реєстрація не закінчується видачею виписки про державну реєстрацію. Виписка про державну реєстрацію не є документом, який дозволяє займатися підприємницькою діяльністю, воно лише підтверджує факт державної реєстрації[91, с.399].

На наш погляд мета державної реєстрації досягається видачею виписки про реєстрацію. Фактично, саме з цього дня суб'єкт набуває підприємницької дієздатності і може діяти як підприємець.

Реєстрація здійснюється не за вільним бажанням суб'єкта . Вона є обов'язковою. Підприємництво без реєстрації є правопорушенням, яке тягне адміністративну, а в деяких випадках і кримінальну відповідальність. Факт створення (зміни або припинення) суб'єкта підприємницької діяльності фіксується шляхом внесення його у Єдиний державний реєстр юридичних осіб,

фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Кожному суб'єкту, присвоюються персональний ідентифікаційний код, єдиний на всій території України.

Представник держателя реєстру перевіряє дотримання передбачених законом вимог при створенні підприємства. Якщо встановлено порушення закону, реєстраційний орган відмовляє в державній реєстрації. Ст.28 Закону «Про державну реєстрацію» передбачає чіткий перелік підстав для відмови у державній реєстрації, а саме:

- 1) документи подано особою, яка не має на це повноважень;
- 2) у Єдиному державному реєстрі містяться відомості про судові рішення щодо заборони проведення реєстраційної дії;
- 3) у Єдиному державному реєстрі містяться відомості про судові рішення про арешт корпоративних прав - у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, у зв'язку із зміною частки засновника (учасника) у статутному (складеному) капіталі (пайовому фонді) юридичної особи;
- 3⁻¹) заяву про державну реєстрацію змін до відомостей Єдиного державного реєстру, пов'язаних із зміною засновників (учасників) юридичної особи у зв'язку із зміною частки засновника (учасника) у статутному (складеному) капіталі (пайовому фонді) юридичної особи, подано щодо засновника (учасника), який на момент подання заяви внесений до Єдиного реєстру боржників, зокрема за виконавчими провадженнями про стягнення аліментів за наявності заборгованості з відповідних платежів понад три місяці, крім випадку збільшення розміру такої частки;
- 4) не усунуто підстави для зупинення розгляду документів протягом встановленого строку;
- 5) документи суперечать вимогам Конституції та законів України;
- 6) документи суперечать статуту громадського формування;

7) порушено встановлений законом порядок створення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи;

8) невідповідність найменування юридичної особи вимогам закону;

9) щодо засновника (учасника) юридичної особи, що створюється, проведено державну реєстрацію рішення про припинення юридичної особи в результаті її ліквідації;

10) щодо юридичної особи, стосовно якої подано заяву про державну реєстрацію змін до відомостей Єдиного державного реєстру, пов'язаних із зміною засновників (учасників) юридичної особи, проведено державну реєстрацію рішення про припинення юридичної особи в результаті її ліквідації;

11) документи для державної реєстрації припинення юридичної особи подані:

раніше строку, встановленого цим Законом;

щодо юридичної особи, що припиняється в результаті її ліквідації та є засновником (учасником) інших юридичних осіб та/або має не закриті відокремлені підрозділи, та/або є засновником третейського суду;

в Єдиному державному реєстрі відсутній запис про державну реєстрацію юридичної особи, утвореної шляхом реорганізації в результаті злиття, приєднання або поділу;

щодо акціонерного товариства, стосовно якого надійшли відомості про наявність нескасованої реєстрації випуску акцій;

щодо юридичної особи - емітента цінних паперів, стосовно якого надійшли відомості про наявність нескасованих випусків цінних паперів;

щодо юридичної особи, що ліквідується, стосовно якої надійшли відомості про наявність заборгованості із сплати податків і зборів та/або наявність заборгованості із сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, крім банків, стосовно яких процедура ліквідації здійснюється відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» ;

щодо юридичної особи, що реорганізується, стосовно якої надійшли відомості про наявність заборгованості із сплати податків і зборів та/або наявність заборгованості із сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та відсутній узгоджений план реорганізації юридичної особи;

щодо юридичної особи, стосовно якої надійшли відомості про наявність заборгованості із сплати страхових коштів до Пенсійного фонду України та фондів соціального страхування;

щодо юридичної особи, що припиняється в результаті ліквідації, стосовно якої надійшли відомості про відкрите виконавче провадження;

щодо юридичної особи, стосовно якої відкрито провадження у справі про банкрутство;

12) статут товариства з обмеженою відповідальністю або товариства з додатковою відповідальністю поданий зі змінами, прийнятими без врахування голосів, які припадають на частку померлого учасника товариства.

РОЗДІЛ 3.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Правове регулювання створення господарських товариств

Господарські товариства є юридичними особами. Відповідно до цього господарським товариствам притаманні усі положення юридичної особи. Господарські товариства можуть виникати внаслідок їх заснування або реорганізації вже існуючих юридичних осіб іншої організаційно-правової форми в господарські товариства.

Створення господарського товариства здійснюється у визначеному порядку. Основоположним чинником при цьому є воля й ініціатива тієї або іншої особи (осіб), яка приймає рішення про це. Істотними є також інші елементи механізму створення господарських товариств. При цьому варто мати на увазі наступне:

- цими особами є як фізичні, так і юридичні особи;
- в законі можуть міститися певні вимоги до осіб, що створюють те або інше господарське товариство, так само як і заборони виступати в якості таких для деяких категорій осіб;
- особами, які приймають рішення про створення господарського товариства, можуть бути поряд з особами приватного права також особи публічного права. Наприклад, коли створюється господарське товариство, учасниками якого, крім приватних осіб, виступає орган державної влади або місцевого самоврядування.

Створення господарських товариств здійснюється відповідно до Цивільного та Господарського кодексів України, законів України «Про господарські товариства»[6], «Про акціонерні товариства» [5], «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [17]. Зазначені законодавчі акти

чітко прописують етапи створення господарських товариств. До механізму створення господарського товариства можна включити два основних етапи:

- організацію товариства – на даному етапі ухвалюється рішення про створення товариства шляхом вираження волі осіб, які виявили такий намір, у вигляді визначеного документа встановленої форми, визначається коло засновників (учасників) товариства, розробляються і затверджуються установчі документи товариства, частково або цілком формується початковий капітал (якщо це передбачено законом або установчим договором);
- державну реєстрацію господарського товариства – на цьому етапі утворене засновниками (учасниками) товариство отримує статус юридичної особи і одночасно суб'єкта підприємницької діяльності, що дає змогу йому здійснювати підприємницьку діяльність, бути учасником різноманітних правовідносин: цивільних, фінансових, трудових, адміністративних, земельних, тощо[44, с.12].

В зазначених законодавчих актах можуть бути чітко прописані додаткові етапи створення господарських товариств. Так, в ст.9 розділу II Закону України «Про акціонерні товариства» розкриваються особливості заснування акціонерного товариства, а саме:

- засновниками акціонерного товариства визнаються держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном, а також фізичні та/або юридичні особи, що прийняли рішення про його заснування. Законом встановлюється, що засновників може бути одна, дві чи більше осіб;

- укладення засновницького договору є обов'язковим в разі створення АТ однією особою. В іншому разі засновниками може укладатися засновницький договір, у якому визначаються порядок провадження спільної діяльності щодо створення акціонерного товариства, кількість, тип і клас акцій, що підлягають придбанню кожним засновником, номінальна вартість і вартість придбання цих акцій, строк і форма оплати вартості акцій, строк дії договору. Засновницький

договір не є установчим документом товариства і діє до дати реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій. Засновницький договір укладається в письмовій формі. Якщо товариство створюється за участю фізичних осіб, їх підписи на засновницькому договорі підлягають нотаріальному засвідченню;

- для створення акціонерного товариства засновники повинні провести закрите (приватне) розміщення його акцій, установчі збори та здійснити державну реєстрацію акціонерного товариства. Публічне розміщення акцій товариства може здійснюватися після отримання свідоцтва про реєстрацію першого випуску акцій[5].

П.5 ст.9 Закону України «Про акціонерні товариства» чітко прописує етапи створення АТ, а саме:

- прийняття зборами засновників рішення про створення акціонерного товариства та про закрите (приватне) розміщення акцій;
- подання заяви та всіх необхідних документів на реєстрацію випуску акцій до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку;
- реєстрація Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку випуску акцій та видача тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску акцій;
- присвоєння акціям міжнародного ідентифікаційного номера цінних паперів;
- укладення з Центральним депозитарієм цінних паперів договору про обслуговування емісії акцій;
- закрите (приватне) розміщення акцій серед засновників товариства;
- оплата засновниками повної вартості акцій;
- затвердження установчими зборами товариства результатів закритого (приватного) розміщення акцій серед засновників товариства, затвердження статуту товариства, а також прийняття інших рішень, передбачених законом;
- реєстрація товариства в органах державної реєстрації;

- подання Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій;
- реєстрація Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій;
- отримання свідоцтва про реєстрацію випуску акцій;
- видача засновникам товариства документів, що підтверджують право власності на акції.

Разом з тим на практиці виникають питання вирішення спорів щодо відомостей, які мають міститися в установчих документах та про визнання недійсними установчих документів акціонерних товариств. Відповіді на ці питання дані в Постанові Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 № 13 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів»[31].

Так, Верховний Суд України зазначає наступне: «відсутність відомостей, що згідно із Законом обов'язково мають міститися в установчих документах акціонерного товариства, є підставою для відмови у державній реєстрації. Це також може бути підставою для визнання у судовому порядку недійсними установчих документів та скасування державної реєстрації товариства».

Крім того п.13 зазначеної Постанови передбачає, що відповідно до вимог ст.ст. 88, 143, 154 ЦК України, ст.ст. 57, 82 ГК України та інших, суди вправі визнати недійсними установчі документи товариства за одночасної наявності таких умов:

- на момент розгляду справи установчі документи не відповідають вимогам законодавства;
- порушення, допущені при прийнятті та затвердженні установчих документів, не можуть бути усунені;
- відповідні положення установчих документів порушують права чи охоронювані законом інтереси позивача.

Положення установчих документів господарських товариств, які не відповідають вимогам законодавства, не застосовуються[1].

Глава II закону України «Про ТОВ і ТДВ» передбачає, що створення ТОВ і ТДВ перш за все передбачає прийняття рішення про створення товариства, хоча це і не є обов'язковим, адже ст. 10 закону України зазначає, що якщо товариство створюється кількома особами, такі особи у разі необхідності визначення взаємовідносин між ними щодо створення товариства можуть укласти договір про створення товариства в письмовій формі. Договір про створення товариства може встановлювати порядок заснування товариства, умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства, розмір статутного капіталу, частку у статутному капіталі кожного з учасників, строки та порядок внесення вкладів та інші умови. Договір про створення товариства діє до дня державної реєстрації товариства, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті зобов'язання. [17].

Установчим документом ТОВ і ТДВ також є затверджений учасниками статут. При цьому товариство, створене однією особою, діє на підставі статуту, затвердженого цією особою. У статуті обов'язково зазначаються відомості про:

- 1) повне та скорочене (за наявності) найменування товариства;
- 2) органи управління товариством, їх компетенцію, порядок прийняття ними рішень;
- 3) порядок вступу до товариства та виходу з нього.

Статут товариства може містити інші відомості, що не суперечать закону.

Після набрання чинності закону України «Про ТОВ і ТДВ», навіть при державній реєстрації товариства, підписи всіх учасників на статуті підлягають нотаріальному засвідченню. Раніше перша редакція статуту підписувалася засновниками ТОВ або уповноваженими ними особами без нотаріального засвідчення їхніх підписів.

Відповідно до ч. 2 ст. 11 закону України «Про ТОВ і ТДВ» перша редакція статуту товариства підписується всіма учасниками товариства. Справжність підписів учасників засвідчується нотаріально[17].

При цьому, зміни до статуту товариства та перша редакція статуту товариства, створеного в результаті реорганізації, підписуються учасниками товариства, які голосували за рішення про внесення таких змін чи про затвердження першої редакції статуту, або особою, уповноваженою на це органом, який прийняв таке рішення, якщо це передбачено статутом. Але якщо після реорганізації господарського товариства обсяг корпоративних прав учасника стане вужчим, перша редакція статуту ТОВ, створеного в результаті реорганізації, приймається одностайним рішенням всіх учасників.

Справжність підписів учасників або уповноваженої особи при внесенні змін до статуту ТОВ або затвердженні статуту ТОВ, створеного в результаті реорганізації, також засвідчуються нотаріально.

Ст.67 закону України «Про господарські товариства» передбачає, що повне і командитне товариства діють на основі засновницького договору. Оскільки засновницький договір є установчим документом, він обов'язково надається для державної реєстрації товариства.. Засновницький договір про повне товариство, повинен визначати найменування повного товариства повинно містити імена (найменування) всіх його учасників, слова «повне товариство» або містити ім'я (найменування) одного чи кількох учасників з доданням слів «і компанія», розмір частки кожного з учасників, розмір, склад та порядок внесення вкладів, форму їх участі у справах товариства. Засновницький договір про командитне товариство, крім умов, передбачених статтею 4 цього Закону, повинен включати розмір часток кожного з учасників з повною відповідальністю, розмір, склад і порядок внесення ними вкладів, форму їх участі у справах товариства. В засновницькому договорі стосовно вкладників вказуються тільки сукупний розмір їх часток у майні товариства, а також розмір, склад і порядок внесення ними вкладів (ст. 76 закону України «Про господарські товариства») [6].

Господарське товариство вважається створеним з моменту його державної реєстрації.

На розвиток цього положення ст. 89 Цивільного кодексу передбачає, що юридична особа підлягає державній реєстрації у порядку, встановленому законом. Дані державної реєстрації включаються до єдиного державного реєстру юридичних осіб, відкритого для загального ознайомлення.

Значення державної реєстрації юридичних осіб, її організація, повнота єдиного реєстру юридичних осіб, достовірність відомостей, які вносяться в державний реєстр, полягає в тому, що реєстрація забезпечує можливість отримання необхідної інформації господарюючими суб'єктами.

Така інформація є важливою при вирішенні питань щодо укладення договорів, розвитку господарських зв'язків, веденні торгових операцій, а відтак – формуванні усталеності економічного обороту. Юридична особа вважається створеною з моменту реєстрації в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб і з цього моменту набуває правоздатності.

3.2. Створення публічних акціонерних товариств шляхом корпоратизації та приватизації.

Створення публічних акціонерних товариств шляхом приватизації (акціонування) та корпоратизації — нетрадиційний спосіб, запровадження якого у вітчизняному законодавстві було зумовлене необхідністю адаптації до ринкових умов організаційно-правової форми великих державних підприємств, які становили основу тоталітарної системи господарювання. Законодавчу базу цих процесів становлять:

- закон України «Про приватизацію державного і комунального майна»[14];
- указ Президента України «Про корпоратизацію підприємств»[29];
- постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку утворення акціонерних товариств у процесі приватизації та перетворення

державних підприємств, здійснення емісії акцій таких товариств»[25] та інші акти.

Відповідно до п. 1 Указу Президента України «Про корпоратизацію підприємств» під корпоратизацією розуміється перетворення державних підприємств, приватних акціонерних товариств, більш як 75 відсотків статутного фонду яких перебуває у державній власності, а також виробничих і науково-виробничих об'єднань, правовий статус яких раніше не був приведений у відповідність до чинного законодавства, у публічні акціонерні товариства. Тобто під корпоратизацією слід розуміти процес перетворення державних підприємств у публічні акціонерні товариства. При цьому всі акції такого публічного акціонерного товариства залишаються у власності держави [29].

На відміну від корпоратизації, приватизація державних підприємств шляхом акціонування полягає в тому, що акції акціонерного товариства, створеного на основі державного підприємства, розповсюджуються серед невизначеного кола осіб. У цьому випадку процес корпоратизації державного підприємства можна розглядати як початковий етап, за яким слідує етап продажу акцій, що належать державі, на аукціоні, за конкурсом, на фондових біржах та іншими способами, що передбачають загальнодоступність та конкуренцію покупців.

Отже, процедура корпоратизації може бути або завершеним етапом зміни організаційно-правової форми державних підприємств, або підготовчим етапом для подальшого викупу акцій (приватизації) публічного акціонерного товариства, створеного в процесі корпоратизації.

Відповідно до п. 2 Указу Президента України «Про корпоратизацію підприємств» засновниками публічних акціонерних товариств, що створюються шляхом корпоратизації на базі загальнодержавної власності, з боку держави є органи, уповноважені управляти цим майном: центральні органи державної виконавчої влади, інші підвідомчі Кабінету Міністрів України органи та обласні державні адміністрації [29].

У двотижневий термін з початку корпоратизації керівник підприємства подає засновникові публічного акціонерного товариства пропозиції про персональний склад комісії з корпоратизації. До її складу включаються на паритетних засадах представники засновника, банківської установи, що обслуговує підприємство, відповідного органу приватизації, трудового колективу підприємства, що корпоратизується, місцевої державної адміністрації. У разі проведення корпоратизації державних підприємств, приватних акціонерних товариств що займають монопольне становище на ринку, виробничих та науково-виробничих об'єднань, правовий статус яких раніше не був приведений у відповідність до чинного законодавства до складу комісії включається представник Антимонопольного комітету. Засновник у тижневий термін затверджує склад комісії, до якої можуть включатися також представники інших органів та організацій [45].

Комісія у двомісячний термін з дня затвердження її складу готує і подає засновнику:

- 1) акт оцінки вартості цілісного майнового комплексу підприємства, що підлягає корпоратизації;
- 2) проект плану розміщення акцій;
- 3) проект статуту публічного акціонерного товариства, розроблений відповідно до вимог чинного законодавства [54, с. 14].

Засновник у тижневий термін розглядає і затверджує акт оцінки вартості цілісного майнового комплексу підприємства, що підлягає корпоратизації, і в десятиденний термін приймає рішення про створення публічного акціонерного товариства та затверджує його статут. У разі виявлення невідповідності зазначених документів вимогам чинного законодавства засновник вносить до них необхідні зміни і доповнення [48, с. 31].

За дорученням засновника керівник підприємства, що корпоратизується, у тижневий термін після затвердження статуту подає до органів, які здійснюють державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, заяву і рішення про

створення публічного акціонерного товариства та його статут, при цьому плата за державну реєстрацію та інші платежі не здійснюються [63, с. 33].

З моменту державної реєстрації публічного акціонерного товариства активи і пасиви державного підприємства — попередника переходять до публічного акціонерного товариства, яке стає правонаступником прав і обов'язків корпоратизованого підприємства [63, с. 34].

Обов'язки голови правління акціонерного товариства покладаються засновником публічного акціонерного товариства на керівника підприємства, що корпоратизується, за поданням якого наглядова рада затверджує персональний склад правління акціонерного товариства [62, с. 146].

При перетворенні державного підприємства в акціонерне товариство в процесі приватизації його засновником виступає Фонд державного майна, його регіональні відділення і представництва у районах і містах, органи приватизації Автономної Республіки Крим.

Відповідно до ст.10 Закону України «Про приватизацію державного та комунального майна» акції акціонерних товариств, що належать державі, можуть бути об'єктом продажу у процесі приватизації, яка проходить такі етапи:

- формування та затвердження переліків об'єктів, що підлягають приватизації;

- опублікування переліку об'єктів, що підлягають приватизації, в офіційних друкованих виданнях державних органів приватизації, на офіційному веб-сайті Фонду державного майна України, на офіційних сайтах місцевих рад та в електронній торговій системі;

- прийняття рішення про приватизацію;

- прийняття місцевою радою рішення про приватизацію об'єкта комунальної власності;

опублікування інформації про прийняття рішення про приватизацію об'єкта та у випадках, передбачених цим Законом, інформації про вивчення попиту для визначення стартової ціни;

проведення інвентаризації та оцінки відповідно до законодавства;

проведення у випадках, передбачених законом, аудиту, екологічного аудиту об'єкта приватизації;

перетворення державного або комунального підприємства в господарське товариство у процесі приватизації у випадках, передбачених цим Законом;

затвердження плану розміщення акцій акціонерних товариств, створених у процесі приватизації, у випадках, передбачених цим Законом, та його виконання;

затвердження у випадках, передбачених цим Законом, умов продажу об'єктів приватизації, розроблених аукціонною комісією;

опублікування інформації про умови продажу, в тому числі стартову ціну об'єкта приватизації;

проведення аукціону, укладення договору купівлі-продажу;

укладення договору купівлі-продажу в разі приватизації об'єкта шляхом викупу;

опублікування інформації про результати приватизації;

прийняття рішення про завершення приватизації.

Новелами закону України «Про приватизацію державного та комунального майна» є те, що всі об'єкти приватизацію поділяються на об'єкти малої приватизації та об'єкти великої приватизації.

До об'єктів малої приватизації належать:

1) єдині майнові комплекси державних і комунальних підприємств, їх структурних підрозділів, у тому числі єдині майнові комплекси та їх структурні підрозділи, що передані в оренду, крім єдиних майнових комплексів державних і комунальних підприємств, що належать до об'єктів великої приватизації;

2) окреме майно.

Окремим майном вважається рухоме та нерухоме майно державних або комунальних підприємств (у тому числі будівлі, споруди, нежитлові приміщення), майно, що залишилося після закінчення процедури ліквідації державних або комунальних підприємств, визнаних банкрутами; майно підприємств, що ліквідуються за рішенням органу, уповноваженого управляти державним або комунальним майном; майно державних або комунальних підприємств, що не були продані як єдині майнові комплекси; державне або комунальне майно, що не увійшло до статутного капіталу господарських товариств та перебуває на обліку господарських товариств, створених унаслідок приватизації або корпоратизації;

3) об'єкти незавершеного будівництва (будівлі, споруди, передавальні пристрої, які не введені в експлуатацію), законсервовані об'єкти;

4) об'єкти соціально-культурного призначення.

До об'єктів соціально-культурного призначення належать об'єкти освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, туризму, мистецтва і преси, телебачення, радіомовлення, видавничої справи; санаторно-курортні заклади, будинки і табори відпочинку, профілакторії; інші об'єкти, призначені для задоволення соціальних та культурних потреб громадян незалежно від вартості майна; об'єкти соціально-культурного призначення, що не включені до статутного капіталу господарських товариств;

5) пакети акцій акціонерного товариства, утвореного у процесі приватизації або корпоратизації, акції (частки), що належать державі у статутному капіталі господарських товариств, інших господарських організацій і підприємств, заснованих на базі об'єднання майна різних форм власності та розташованих на території України або за її межами, крім пакетів акцій акціонерних товариств, що належать до об'єктів великої приватизації;

6) інші об'єкти, що не належать до об'єктів великої приватизації.

До об'єктів великої приватизації належать об'єкти державної або комунальної власності (єдині майнові комплекси державних підприємств та

пакети акцій (часток) суб'єктів господарювання, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі), вартість активів яких згідно з даними фінансової звітності за останній звітний рік перевищує 250 мільйонів гривень.

Надзвичайно конфліктними є положення нового закону, що регулюють правовий статус земельних ділянок під приватизованими об'єктами, які у багатьох випадках є єдиним цінним активом занедбаних підприємств. Оформлення ділянок належним чином, здобуття правовстановлюючих документів, включення до статутного капіталу значно підвищили б інвестиційну привабливість і, відповідно, вартість таких підприємств при їх приватизації. Проте робити це закон не зобов'язує навіть при продажу стратегічних підприємств. Більш того, передбачено, що при приватизації об'єктів нерухомості у розпорядження покупця перейде лише та частина земельної ділянки, яка необхідна для обслуговування і використання приватизаційного об'єкта за призначенням. Вона має бути визначена у шестимісячний строк з моменту реєстрації покупцем права власності на об'єкт приватизації. Ясна річ, що у переможця аукціону і власника первісної земельної ділянки (тобто органу державної влади або місцевого самоврядування) будуть абсолютно різні підходи щодо визначення меж такої частини ділянки. Ця невизначеність, а також окремі протиріччя між законом про приватизацію та Земельним кодексом затягнуть належне оформлення земельної ділянки під приватизованим об'єктом, сприятимуть корупції і погіршать можливості застосування відкритої конкуренції для збільшення надходжень від приватизації[67, с. 232].

Ст.17 закону України «Про приватизацію державного та комунального майна» передбачає можливість перетворення державних підприємств в акціонерні товариства. У разі перетворення державного або комунального підприємства в господарське товариство у процесі приватизації його

засновником виступає орган приватизації, який діє в межах повноважень, передбачених законодавством.

Утворення акціонерних товариств у процесі приватизації та перетворення державних підприємств, а також емісія акцій таких товариств здійснюються відповідно до Порядку утворення акціонерних товариств у процесі приватизації та перетворення державних підприємств, який затверджений Кабінетом Міністрів України[25]. Особливості утворення господарських товариств у процесі приватизації та перетворення комунальних підприємств у господарські товариства можуть бути встановлені рішенням відповідної місцевої ради.

Засновник акціонерного товариства встановлює відповідно до плану розміщення акцій спосіб, обсяг і строк продажу акцій. У разі перетворення державних або комунальних підприємств в акціонерні товариства відповідно до цього Закону можуть випускатися тільки прості іменні акції[45].

На даний час багато державних підприємств уже перетворені в акціонерні товариства, наприклад створено Публічне акціонерне товариство «Укпошта»[32].

Однак на практиці виникає ряд питань щодо майна перетворених державних підприємств в акціонерні товариства, а саме на якому правовому режимі набуває майно таке товариство. Так, відповідно до п. 5.4. статуту Публічного акціонерного товариства «Укпошта» усе нерухоме та інше майно, передане до статутного капіталу Товариства або набуто Товариством на законних підставах, є його власністю. І це не суперечить чинному законодавству, адже власником майна, яке передається товариству є саме товариство (ст. 115 ЦК України.) Фактично таке майно набувається товариством на праві приватної власності відповідно до ст. 325 ЦК України. Крім того, судова практика також передбачає, що все що передається для формування статутного капіталу товариство незалежно від форми власності майна, є приватною власністю товариства. Так, 27 січня 2012 р. в справі № 5023/9509/11, яка була розглянута господарським судом Харківської області за

позовом прокурора м. Харкова в інтересах держави щодо визнання недійсним акту про право власності товариства, прокурору було відмовлено в позові[38].

Єдиним позитивом є те, що держава є акціонером, який володіє 100% акцій.

3.3. Правове регулювання створення державних підприємств.

Підприємства державної форми власності були основним суб'єктом господарювання за планово-розподільчої економіки, і в ринкових умовах господарювання (з притаманною ринковим відносинам конкуренцією) їх частка серед суб'єктів господарювання залишається досить значною, незважаючи на приватизаційні процеси. Це пов'язано з необхідністю збереження в державній власності об'єктів загальнодержавного значення, які забезпечують:

- виконання державою своїх функцій, обороноздатність та економічну самостійність Української держави (підприємства з лісовідведення, лісорозведення та охорони лісу, сортовипробувальні станції, підприємства, що забезпечують випуск та зберігання грошових знаків та цінних паперів та ін.);
- соціальний розвиток, збереження та підвищення культурного, наукового потенціалу, духовних цінностей (об'єкти Національного космічного агентства при Кабінеті Міністрів України; архіви; майнові комплекси установ Національної академії наук України та ін.);
- життєдіяльність держави в цілому (підприємства авіаційної промисловості; підприємства залізничного транспорту; метрополітен; хлібоприймальні та хлібозаготівельні підприємства, що забезпечують розміщення та зберігання мобілізаційних запасів, та ін.);
- контроль за діяльністю яких з боку держави гарантує захист громадян від наслідків впливу неконтрольованого виготовлення, використання або реалізації небезпечної продукції, послуг або небезпечних виробництв (підприємства з виготовлення усіх видів зброї, яка є на озброєнні Збройних сил України,

Служби безпеки України; підприємства з випуску наркотичних, біологічних, бактеріологічних, психотропних, сильнодіючих хімічних та отруйних засобів (крім аптек), підприємства, що забезпечують діяльність у сфері обігу зброї та радіоактивних речовин, та ін.)[93, с.12].

Види діяльності, що є державною монополією та, відповідно, можуть здійснюватися лише підприємствами державної форми власності, визначаються ст. 4 Закону України «Про підприємництво»[13], а перелік підприємств, майно яких має державне значення і не підлягає приватизації, міститься в законі України від 07.07.1999 р. «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації»[12].

Правове становище підприємств державної форми власності регулюється Господарським кодексом України (статті 73-77 - щодо державних комерційних та казенних підприємств, статті 167-172 - щодо корпоративних прав держави, яких вона набуває при створенні державних/національних акціонерних товариств та участі в так званих змішаних товариствах - за участю суб'єктів різних форм власності).

Відповідно до ст.63 ГК України, яка зазначає, що залежно від форм власності, передбачених законом, в Україні можуть діяти такий вид підприємств, як державне підприємство, що діє на основі державної власності[2].

Державне підприємство являє собою організаційно-правову форму підприємства, заснованого на державній власності. Суб'єктом права загальнодержавної (республіканської) власності є держава в особі Верховної Ради України. Майно ж державних установ і організацій, що перебувають на державному бюджеті, знаходиться на оперативному віданні або управлінні цих установ, які в межах встановлених законом відповідно до цілей своєї діяльності і призначення майна здійснюють право володіння, користування і розпорядження майном. Особливістю права господарського відання полягає в тому, що власники державного майна надають державним підприємствам

ширший обсяг повноважень щодо такого майна для діяльності в умовах госпрозрахунку, самофінансування порівняно з правом оперативного управління. Спільним є те, що в обох випадках вони не стають власниками державного майна. Державні органи уповноважені управляти держмайном, переданим підприємству в повне господарське відання, вирішують питання створення підприємства, визначення його цілей, розміщення в установленому порядку замовлень на виготовлення продукції, послуг, робіт, здійснює контроль за збереженням ввіреного підприємству державної власності та інше.

Державні підприємства як суб'єкти державної власності поділяються на такі види:

1. В залежності від суб'єкта – власника державного майна:

- державні підприємства, що засновані на загальнодержавній власності;
- державні підприємства, засновані на республіканській (Республіки Крим) власності.

2. Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного капіталу в Україні діють державні підприємства можуть бути унітарними та корпоративними.

Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства.

Державне унітарне підприємство - це таке підприємство унітарного типу, яке діє на базі відокремленої частини державної власності без поділу її на частки, створюється в розпорядчому порядку компетентним органом держави і входить до сфери управління зазначеного органу. Ознаки державного унітарного підприємства закріплені в ст. 73 Господарського кодексу України.

Державному унітарному підприємству, крім загальних ознак (характерних для всіх підприємств), притаманні специфічні риси, більшість з яких зафіксована в ст. 73 Господарського кодексу України[2]:

- господарська організація унітарного типу;
- підприємство - невластник, що зумовлює необхідність виконання вказівок власника (відповідно до його компетенції) і погодження з ним основних питань діяльності;
- функціонування на базі державного майна, яке закріплюється за державним унітарним підприємством на праві господарського відання чи оперативного управління;
- функції власника майна (органу, уповноваженого управляти державним майном) щодо державного унітарного підприємства виконує галузеве міністерство (відомство), до сфери діяльності якого входить підприємство, або державне господарське об'єднання, до складу якого включено підприємство;
- управління державним унітарним підприємством здійснюється одноособовим керівником, який призначається на посаду шляхом укладення з ним контракту органом, уповноваженим управляти державним майном;
- обов'язкове включення до найменування державного унітарного підприємства слів «державне підприємство»;
- відсутність у державного унітарного підприємства обов'язку відповідальності за зобов'язаннями власника (держави) і органу влади, до сфери управління якого воно входить.

Порівняно з іншими підприємствами-невласниками державні унітарні підприємства мають додаткові обмеження в своїх повноваженнях:

- 1) засновницькі (заборонено створювати підприємницькі структури і брати участь у таких структурах);
- 2) щодо розпорядження закріпленим за ним на праві господарського відання чи оперативного управління майном; при цьому межі повноважень щодо розпорядження майном залежать від правового титулу майна;

3) щодо розпорядження прибутком (відповідно до вимог закону і положень статуту);

4) щодо укладення договорів (обов'язковість прийняття державного замовлення та укладення державного контракту) [54, с.55].

Корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є такі державні підприємства, які створюються в процесі корпоратизації. Це стосується так званих корпоратизованих підприємств або державних (національних) акціонерних товариств, легалізація яких пов'язана із прийняттям Президентом України Указу від 15.06.1993 р. «Про корпоратизацію підприємств»[29]. Держава є учасником корпоративного підприємства, тоді коли передає до статутного капіталу іншої юридичної особи державне майно..

3. Державні унітарні підприємства залежно від комплексу ознак (виду господарської діяльності - комерційна чи некомерційна, правового титулу майна - право господарського відання чи право оперативного управління, можливості чи неможливості бути суб'єктом банкрутства, порядку створення та ін.) поділяються на державні комерційні підприємства і казенні підприємства (ч. 8 ст. 73 Господарського кодексу України[2]).

Під державним комерційним підприємством розуміють суб'єкта підприємницької діяльності, що діє на основі статуту або модельного статуту і несе відповідальність за наслідки своєї діяльності усім належним йому на праві господарського відання майном згідно з ГК України та іншими законами, прийнятими відповідно до ГК України.

Основні ознаки державного комерційного підприємства містяться в ст. 74 Господарського кодексу України:

- наявність статусу суб'єкта підприємницької діяльності, що діє на основі статуту на принципах підприємництва, зазначених у статті 44 Господарського кодексу[2];

- основний правовий титул майна -- право господарського відання, відповідно до якого державне комерційне підприємство володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним уповноваженим органом з обмеженням правомочності щодо розпорядження майна, зокрема: заборонено передавати на безоплатній основі майно будь-якій особі; відчужувати, віддавати в заставу майнові об'єкти, що належать до основних фондів; здавати в оренду цілісні майнові комплекси структурних одиниць та підрозділів державне комерційне підприємство має право лише за попередньою згодою органу, до сфери управління якого воно входить (галузеве міністерство/відомство, державне господарське об'єднання), і, як правило, на конкурентних засадах; одержані від продажу таких об'єктів кошти спрямовуються на інвестування виробничої діяльності підприємства; списання з балансу не повністю амортизованих основних фондів, а також прискорена амортизація основних фондів державного комерційного підприємства можуть проводитися лише за згодою органу, до сфери управління якого входить дане підприємство (ч. 4 ст. 75 ГК);

- обов'язковість формування засновником, функції якого виконує уповноважений орган держави (галузеве міністерство/відомство чи державне господарське об'єднання), статутного фонду з дотриманням вимог закону щодо його мінімального розміру до реєстрації цього підприємства як суб'єкта господарювання;

- обов'язковість формування з дотриманням встановлених законом нормативів і порядку спеціальних (цільових) фондів: амортизаційного, резервного, фонду розвитку виробництва, фонду споживання (оплати праці), інших фондів, передбачених статутом підприємства;

- необхідність підтримання майново-фінансового стану державного комерційного підприємства не нижче встановленого мінімального розміру статутного фонду;
- наявність обов'язку приймати та виконувати доведені до підприємства в установленому законодавством порядку державні Замовлення і державні завдання, а також враховувати їх при формуванні виробничої програми, визначенні перспектив свого економічного і соціального розвитку та виборі контрагентів;
- обов'язок самотійної відповідальності за наслідки своєї діяльності усім належним на праві господарського відання майном (в т. ч. у разі визнання банкрутом);
- відсутність у держави та уповноваженого органу обов'язку субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями державного комерційного підприємства, крім передбачених законом випадків (зокрема, ч. 6 ст. 73 Господарського кодексу передбачається, що збитки, завдані державному комерційному підприємству внаслідок виконання рішень органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, які було визнано судом неконституційними або недійсними, підлягають відшкодуванню зазначеними органами добровільно або за рішенням суду);
- можливість перетворення у передбачених законом випадках і порядку в корпоратизоване підприємство (державне/національне акціонерне товариство) чи казенне підприємство Державне унітарне комерційне підприємство може бути перетворене у державне акціонерне товариство, 100 відсотків акцій якого належать державі, у Порядку перетворення державного унітарного комерційного підприємства в акціонерне товариство затверджені Кабінетом Міністрів України від 29 серпня 2012 р. № 802[25];

Різновидом підприємств державної форми власності є казенні підприємства. Особливості правового становища казенних підприємств

визначаються статтями 76-77 Господарського кодексу України, а також низкою постанов Кабінету Міністрів України, зокрема:

- від 16.06.1998 р. № 914 «Про Типовий статут казенного підприємства»[35];
- від 30.06.1998 р. № 987 «Про перетворення державних підприємств у казенні»[30].

Казенне підприємство - це таке державне унітарне підприємство, яке діє на базі відокремленої частини державної власності, що не підлягає приватизації, без поділу її на частини, створюється за рішенням Кабінету Міністрів України і входить до сфери управління органу, уповноваженого управляти відповідним державним майном.

Основними рисами казенного підприємства є такі:

- господарська організація унітарного типу;
- створюється за рішенням Кабінету Міністрів України. Відповідно до ст. 76 Господарського кодексу казенне підприємство може створюватися як шляхом заснування, так і шляхом реорганізації за наявності визначених в ч. 1 ст. 76 ГК умов (у разі якщо: законом дозволено здійснення господарської діяльності лише державним підприємствам; основним - понад 50% продукції, робіт, послуг підприємства - є держава; за умовами господарювання неможлива вільна конкуренція товаровиробників чи споживачів; приватизацію майнових комплексів підприємства заборонено законом);
- здійснення некомерційної господарської діяльності (як основної у поєднанні з комерційною чи без такого поєднання);
- функції власника майна (органу, уповноваженого управляти державним майном) щодо казенного підприємства виконує галузеве міністерство (відомство): затверджує статут казенного підприємства, призначає його керівника, здійснює контроль за додержанням положень статуту та ефективністю використання закріпленого за казенним підприємством державного майна; здійснює планування та фінансовий контроль за

господарською діяльністю казенного підприємства; затверджує фінансовий план та план розвитку казенного підприємства; укладає з ним державні контракти на поставку продукції (виконання робіт, надання послуг) для державних потреб; визначає порядок використання чистого прибутку казенного підприємства шляхом встановлення обов'язкових нормативів розподілу такого прибутку; затверджує умови та фонд оплати праці з урахуванням умов, передбачених галузевою угодою;

- діє на підставі статуту, що розробляється відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України Типового статуту казенного підприємства, і має включати, крім загальних, положення про обов'язкову звітність казенного підприємства за встановленою Кабінетом Міністрів формою, а також відповідальність керівника підприємства за результати його господарської діяльності;

- належить до підприємств-невласників. Воно функціонує на базі державного майна, що закріплюється за казенним підприємством на праві оперативного управління, яке передбачає: (1) необхідність цільового (насамперед для виконання державного замовлення) використання майна із значним обмеженням повноважень щодо його розпорядження (згідно із ч. 7 ст. 77 Господарського кодексу України казенне підприємство відповідає за своїми зобов'язаннями лише коштами, що є в його розпорядженні), та (б) субсидіарну відповідальність держави за зобов'язаннями казенного підприємства (ця обставина виключає можливість визнання казенного підприємства банкрутом). Казенне підприємство не має права відчужувати або в інший спосіб розпоряджатися закріпленим за ним майном, що належить до основних фондів, без попередньої згоди органу, до сфери управління якого воно входить.

3.4. Правове регулювання створення кооперативу.

Кооператив є первинною ланкою системи кооперації і створюється внаслідок об'єднання фізичних та/або юридичних осіб на основі членства для спільної господарської та іншої діяльності з метою поліпшення свого економічного стану [59 с.124]. На даний час найбільш поширеною формою кооперативів є с/г кооперативи, бо с/г кооперація є ефективним механізмом забезпечення конкурентоспроможності малих та середніх с/г товаровиробників. Також вона може впливати на розвиток соціальної інфраструктури населених пунктів, що входять до складу старостинського округу. Прийняття 1 квітня 2014 року Кабінетом Міністрів України Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні[33] сприяло розвитку кооперативного руху на селі. Варто погодитися з О. Врублевським, який зазначає, що с/г кооперація як система с/г кооперативів, їх об'єднань, утворених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативів сприяє:

- підвищенню рівня самозайнятості населення;
- спільному використанню виробничої інфраструктури (елеваторів, складських приміщень), транспортних засобів, спеціальної техніки та обладнання, що знижує собівартість продукції та супутніх витрат;
- впровадженню нових технологій, модернізації основних фондів та раціональному використанню наявних ресурсів.
- збільшенню обсягів виробництва та рівня рентабельності.

Враховуючи позитивні сторони сільськогосподарської кооперації як суспільного явища, староста має бути зацікавленим як в успішному функціонуванні наявних кооперативів, так і в створенні нових. Якщо на території старостинського округу кооперативів немає, то староста, використовуючи надані йому законом повноваження, може сприяти їх

створенню[43]. Надалі ми будемо розглядати порядок створення с/г кооперативу.

Створенню с/г кооперативу передують розуміння місцевого населення та особливо старости щодо змісту, сутності та інших питань, що стосуються с/г кооперативу.

Відповідно ст. 7 Закону України «Про кооперацію» кооператив створюється його засновниками на добровільних засадах. Засновниками кооперативу можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, а також юридичні особи України та іноземних держав, які беруть участь у діяльності кооперативів через своїх представників. До початку процедури створення кооперативу як юридичної особи, має бути ініціатори - коло осіб, які такий кооператив бажають створити, які візьмуть на себе не тільки тягар організаційної роботи зі створення кооперативу, а й переконують інших у правильності та привабливості їхньої ідеї. Згодом вони стають засновниками кооперативу[11].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про с/г кооперацію» кооперативи можуть бути двох видів:

- с/г виробничий кооператив – с/г кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб, які є виробниками сільськогосподарської продукції, для провадження спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку;
- С/г виробничі кооперативи провадять господарську діяльність, основною метою якої є отримання прибутку, та реалізують свою продукцію за цінами, що встановлюються самостійно на договірних засадах з покупцем, і є суб'єктами підприємницької діяльності.

Членами с/г виробничого кооперативу можуть бути фізичні особи, які виявили бажання об'єднатися для спільної виробничої діяльності на засадах обов'язкової трудової участі та внесли вступний внесок і пай у розмірах, визначених статутом кооперативу (ст.12 Закону «Про с/г кооперацію»).

- с/г обслуговуючий кооператив – с/г кооператив, що утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб - виробників с/г продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними с/г діяльності та на захист їхніх економічних інтересів.

Ст. 5 Закону України «Про с/г кооперацію» обслуговуючі кооперативи поділяє на:

- переробні, до яких належать кооперативи, що здійснюють переробку с/г сировини, яка виробляється членами таких кооперативів (виробництво хлібобулочних, макаронних виробів, овочевих, плодово-ягідних, м'ясних, молочних, рибних продуктів, виробів і напівфабрикатів з льону, луб'яних культур, лісо- і пиломатеріалів тощо);
- заготівельно-збутові, які здійснюють заготівлю, зберігання, передпродажну обробку та продаж продукції, виробленої членами таких кооперативів, надають їм маркетингові послуги;
- постачальницькі, до яких належать кооперативи, що були утворені з метою закупівлі та постачання членам таких кооперативів засобів виробництва, матеріально-технічних ресурсів, необхідних для виробництва с/г продукції та продуктів її переробки, виготовлення сировини, матеріалів та постачання їх членам кооперативу;
- багатофункціональні, які поєднують декілька видів діяльності;
- інші, тобто усі ті кооперативи, які за своїми функціями не є переробними, заготівельно-збутовими та постачальницькими чи такими, що поєднують декілька видів діяльності в контексті перерахованих тут функцій кооперативів[16].

Рішення про створення кооперативу приймається його установчими зборами. Тільки засновники кооперативу, що добровільно зібралися на установчих зборах, можуть прийняти рішення про створення кооперативу.

Ніхто інший, включаючи органи влади не може заставити будь-кого створювати кооператив [43].

Як правило, на розгляд установчих зборів кооперативу виносяться такі питання:

- про створення кооперативу та затвердження його статуту.
- вибори засновників та голови кооперативу.
- призначення відповідального за державну реєстрацію кооперативу.
- визначення та затвердження юридичної адреси кооперативу [32].

Рішення установчих зборів оформляється протоколом, який підписують головуючий та секретар зборів. У протоколі зазначаються особи, які брали участь в установчих зборах: для фізичної особи - прізвище, ім'я та по батькові, паспортні дані (для осіб без громадянства, які постійно проживають в Україні, - дані документа, який його замінює); для юридичної особи - прізвище, ім'я та по батькові уповноваженого представника юридичної особи, дані про державну реєстрацію, що підтверджуються випискою або витягом з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, документ, що підтверджує його повноваження. Дані про фізичну особу засвідчуються її особистим підписом, а про юридичну особу - підписом її уповноваженого представника[50, с. 129].

Чисельність членів кооперативу не може бути меншою ніж три особи. Закон визначає тільки мінімальну кількість членів кооперативу, однак за своєю природою кооператив не може бути компанією однієї особи. Максимальна кількість членів кооперативу не обмежується. При створенні кооперативу складається список членів та асоційованих членів кооперативу, який затверджується загальними зборами [79, с. 70].

Кооператив є організацією з фіксованим членством. Такий список є формою підтвердження членства у кооперативі.

Також важливою особливістю кооперативів як в Україні, так і закордоном є установчі документи кооперативу. До них відносять статут.

Статут кооперативу є правовим документом, що регулює його діяльність.

Відповідно до ст.8 Закону «Про кооперацію» він повинен містити такі відомості:

- найменування кооперативу, його тип та місцезнаходження;
- мету створення кооперативу і вичерпний перелік видів його діяльності;
- склад його засновників;
- умови і порядок вступу до кооперативу та виходу чи виключення з нього;
- права і обов'язки членів та асоційованих членів кооперативу;
- порядок внесення змін до статуту кооперативу;
- порядок встановлення розмірів і сплати внесків та паїв членами кооперативу та відповідальність за порушення зобов'язань щодо їх сплати;
- форми участі членів кооперативу в його діяльності;
- порядок формування, склад і компетенція органів управління та органів контролю кооперативу, а також порядок прийняття ними рішень, у тому числі з питань, рішення з яких приймається одноголосно чи кваліфікованою більшістю голосів членів кооперативу, які беруть участь у загальних зборах;
- порядок формування, використання та розпорядження майном кооперативу;
- порядок розподілу його доходу та покриття збитків;
- порядок обліку і звітності у кооперативі;
- порядок реорганізації і ліквідації кооперативу та вирішення пов'язаних з цим майнових питань;
- порядок скликання загальних зборів;
- умови і порядок повернення паю.

Статут може містити інші пов'язані з особливостями діяльності кооперативу положення, що не суперечать законодавству.

Для підготовки статуту кооперативу можна скористатися примірними статутами, затвердженими наказами Міністерства аграрної політики та продовольства України, наприклад [Примірний статут сільськогосподарського](#)

[обслуговуючого кооперативу](#) [27] та [Примірний статут сільськогосподарського виробничого кооперативу](#) [28].

Згідно, ст.9 Закону України «Про кооперацію» державна реєстрація кооперативу проводиться в порядку, передбаченому законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань».

Згідно ст. 17 закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» для реєстрації с/г кооперативу потрібно подати такі документи:

- заява про державну реєстрацію створення юридичної особи;
- заява (форма 1-РН) про включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій (у разі реєстрації с/г обслуговуючого кооперативу);
- примірник оригіналу рішення засновників або його нотаріально засвідчена копія;
- установчий документ юридичної особи – Статут кооперативу.

Вказані документи для державної реєстрації подаються особисто одним із засновників кооперативу, якого на це було уповноважено зборами.

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про с/г кооперацію» с/г обслуговуючий кооператив повинен розробити та затвердити Правила внутрішньогосподарської діяльності.

Правила внутрішньогосподарської діяльності с/г обслуговуючого кооперативу є нормативним документом кооперативу, який встановлює механізм та способи реалізації положень статуту кооперативу з урахуванням особливостей його господарської діяльності та повинні містити такі відомості:

- порядок організації надання послуг членам кооперативу відповідно до переліку видів його діяльності, визначеного статутом;
- вимоги стосовно документального оформлення зобов'язань членів кооперативу перед кооперативом щодо участі у його господарській діяльності;

- механізм визначення розміру додаткового паю кожного члена кооперативу та його сплати, загальної частки пайових внесків асоційованих членів у пайовому фонді кооперативу, розміру та нарахування кооперативних виплат у розрізі видів діяльності кооперативу;
- вимоги щодо ціноутворення та фінансових відносин.

Правила можуть містити й інші пов'язані з особливостями діяльності кооперативу положення, що не суперечать вимогам законодавства.

Для підготовки правил можна використовувати Примірні правила внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, затверджені наказом Мінагрополітики України від 30.10.2013 р. № 643[26].

3.5. Правове регулювання створення підприємств в умовах цифрової економіки

17.01.2018 року було прийнято розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації»[34], яким передбачалося створення ринкових стимулів, мотивацій, попиту та формуванні потреб щодо використання цифрових технологій, продуктів та послуг серед українських секторів промисловості, сфер життєдіяльності, бізнесу та суспільства для їх ефективності, конкурентоздатності та національного розвитку, зростання обсягів виробництва високотехнологічної продукції та благополуччя населення.

Розвиток цифрових технологій спричинив необхідність швидкого реагування як бізнесу щодо застосування нових технологій, так і держави щодо правового регулювання цифрової економіки.

Відповідно до концепції[34] передбачена цифровізація реального сектору економіки.

Цифровізація реального сектору економіки є головною складовою частиною цифрової економіки та визначальним чинником зростання економіки в цілому, зокрема і самої цифрової індустрії, як виробника технологій. Цифрові технології в багатьох секторах є основою продуктових та виробничих стратегій. Їх перетворювальна сила змінює традиційні моделі бізнесу, виробничі ланцюги та процеси, зумовлює появу нових продуктів та послуг, платформ та інновацій. З метою масштабного здійснення цифрових трансформацій українським підприємствам, малому та середньому бізнесу, промисловості важливо створити умови та відповідні стимули - від інформаційно-маркетингових до фіскальних[39, с.213].

Цифровізація економіки передбачає створення віртуальних підприємств та впровадження Індустрія 4.0.

В законодавстві України поняття віртуального підприємства немає. В законі України «Про електронну комерцію»[8] дається визначення поняттям «електронна комерція», «електронна торгівля» та «інтернет –магазин», при цьому під зазначеними поняттями розуміють:

електронна комерція - відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру;

електронна торгівля - господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем;

інтернет-магазин - засіб для представлення або реалізації товару, роботи чи послуги шляхом вчинення електронного правочину[8].

Разом з тим, зазначений закон зазначає, що суб'єктом електронної комерції може бути суб'єкт господарювання будь-якої організаційно-правової форми,

що реалізує товари, виконує роботи, надає послуги з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, або особа, яка придбаває, замовляє, використовує зазначені товари, роботи, послуги шляхом вчинення електронного правочину. Варто погодитися з думкою економістів, які під віртуальними підприємствами розуміють мережу ділового співробітництва, що охоплює основний бізнес цієї організації, її зовнішнє оточення (постачальників, споживачів і т. ін.), функціонування яких координується і поєднується за допомогою сучасних інформаційних технологій і засобів телекомунікацій. Саме останні разом з мережоподібними принципами організації багато в чому забезпечили формування віртуальних організацій, оскільки вони роблять принципово не обов'язковою фізичну наявність менеджерів на робочих місцях. Віртуальні колективи групують людей у міру виникнення необхідності створювати певну вартість для задоволення специфічних потреб. При цьому не виникає фізичного колективу як організації, а відбувається лише об'єднання особливих відмітних здібностей у систему, що стає здатною створювати необхідну вартість. Концепція віртуальної організації відкриває принципово нові можливості для бізнесу й широко використовуватиметься в ХХІ столітті. Мережоподібний характер віртуальних підприємств виявляється в тому, що глобальна мережа використовується для обміну необхідною інформацією між географічно віддаленими підрозділами компанії[42, с.163].

Поняття віртуального підприємства є повністю орієнтованим на замовника, оскільки його основні характеристики – швидкість виконання замовлення і повнота задоволення потреб клієнта. Так як клієнти та виконавці об'єднані у відкриту мережу, то межі між взаємодіючими підприємствами стають нечіткими і прозорими. Така структура створюється шляхом інформаційної інтеграції ресурсів партнерів. При цьому відбувається інтеграція культур, традицій, ресурсів, досвіду, знань підприємств партнерів. Виникає штучне співтовариство, сформоване електронним шляхом, що дуже часто продовжує життєвий цикл окремого підприємства. Метою віртуального

підприємства є швидке реагування на ринкові вимоги й максимізація ступеня використання ресурсів підприємств. Віртуальне підприємство збільшує швидкість і якість виконання замовлення шляхом об'єднання ресурсів різних партнерів у єдину систему. Якщо традиційному підприємству для розробки і виведення нового товару на ринок потрібне залучення значних ресурсів, то віртуальне підприємство завдяки інформаційно-комунікаційній ідеології може набагато швидше знайти нових партнерів, що володіють відповідними ринковим потребам ресурсами, знаннями та здібностями[77, с.201]

Однак віртуальні підприємства мають і певні недоліки, зокрема:

- по-перше, надмірна економічна залежність від партнерів, що пов'язана з вузькою спеціалізацією членів мережі;

- по-друге, практична відсутність соціальної і матеріальної підтримки своїх партнерів внаслідок відмови від класичних довгострокових договірних форм і звичайних трудових відносин;

- по-третє, небезпека надмірного ускладнення, що впливає, зокрема, з різноманітності членів підприємства, неякісності відносно членства в ній, відкритості мереж, динаміки самоорганізації[84, с. 7]

Іншою формою створення підприємства в умовах цифрової економіки є впровадження так званої Індустрії 4.0 - оновленої концепції «розумного виробництва», що ототожнюється з «четвертою промисловою революцією» та появою кіберфізичних систем. Характерні риси Індустрії 4.0 - це повністю автоматизовані виробництва, на яких керівництво всіма процесами здійснюється в режимі реального часу і з урахуванням мінливих зовнішніх умов. Кіберфізичні системи створюють віртуальні копії об'єктів фізичного світу, контролюють фізичні процеси і приймають децентралізовані рішення. Вони здатні об'єднуватися в одну мережу, взаємодіяти в режимі реального часу, самоналагоджуватися і самонавчатися. Важливу роль відіграють інтернет-технології, що забезпечують комунікації між персоналом та машинами. Підприємства виробляють продукцію відповідно до вимог

індивідуального замовника, оптимізуючи собівартість виробництва. Індустрія 4.0 - наступний етап цифровізації виробництв та промисловості, на якому головну роль відіграють такі технології та концепти, як Інтернет речей, “великі дані” (big data), “предиктивна аналітика”, хмарні та туманні обчислення, “машинне навчання”, машинна взаємодія, штучний інтелект, робототехніка, 3D-друк, доповнена реальність [88].

Впровадження Індустрії 4.0 передбачає в усі галузі економіки. Найбільш різноманітні інноваційні підходи були запровадженні в сільське господарство. З метою розвитку сільського господарства важливим є впровадження цифрового землеробства - принципово нової стратегії менеджменту, що базується на застосуванні цифрових технологій, та новий етап розвитку агросфери, пов'язаний з використанням геоінформаційних систем, глобального позиціонування, бортових комп'ютерів та смарт-устаткування, а також управлінських та виконавських процесів, здатних диференціювати способи оброблення, внесення добрив, хімічних меліорантів і засобів захисту рослин.

Цифровізація агросектору позитивно вплине і на цифровізацію сільської інфраструктури, зокрема у частині підключення сіл до високошвидкісного Інтернету. Низький рівень розвитку економіки сільських територій України призводить до міграції сільської молоді в міста, високого рівня безробіття та низьких доходів сільського населення, руйнування соціальної та інженерної інфраструктури тощо. Саме тому агропромисловий бізнес заінтересований у використанні інформаційних технологій як на полі, так і у працівників вдома, щоб підвищити якість та умови життя у сільській місцевості, досягти вищих соціальних стандартів.

Цифровізація землеробства та сільського господарства є, зокрема, інструментом масштабної програми цифровізації сіл, підключення їх до цифрових інфраструктур, подолання цифрового розриву та соціально-економічного відродження сільських територій.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У ході проведеного дослідження, на основі аналізу практичних проблем та законодавчого підґрунтя регулювання створення підприємств, дійшли наступних висновків:

1.. Аналізуючи праці вчених-юристів ми надійшли висновку про те, що підприємство є самостійним господарюючим статутним суб'єктом, який має права юридичної особи. Підприємству притаманні такі специфічні властивості, як організаційна єдність підприємства. Це означає, що підприємство не окремий громадянин, а колективне утворення, яке певним чином організоване; підприємство володіє відокремленим майном; підприємство виступає в цивільному обороті від свого імені, набуваючи майнових і особистих немайнових прав і несучи обов'язки, вступає в різноманітні цивільно-правові відносини з іншими суб'єктами підприємництва, організаціями та громадянами; здатність нести самостійну майнову відповідальність означає, що підприємство несе відповідальність по зобов'язаннях належним йому майном; здатність бути позивачем або відповідачем в суді.

2. В Україні існують різноманітні форми та види підприємств, які виникають у різних сферах підприємницької діяльності (торгівля, сфера побутового обслуговування населення, виробництво тощо). Так, з огляду на те, яку форму власності обрано, підприємства є: державні, приватні, комунальні, змішані.

3. Українське законодавство дає детальніше визначення поняття «підприємство» та має більше організаційно-правових форм підприємництва. Законодавча база і України, і Франції, і Німеччини є доволі схожою — підприємницьку діяльність регулюють в основному закони та кодекси (це можна пояснити тим, що обидві країни відносяться до романо-германської правової сім'ї).

4. Першим і найважливішим етапом створення підприємства є прийняття рішення про заснування. На цій стадії засновники майбутнього підприємства

вирішують питання про: мету і предмет діяльності організації; найменування юридичної особи; місцезнаходження; розмір статутного капіталу та як він буде розподілений між засновниками (якщо це необхідно для певної організаційно-правової форми); органи управління юридичної особи, порядок їх скликання, прийняття ними рішень, виключну компетенцію і обмеження повноважень таких органів; схвалення установчого документа юридичної особи (статуту, меморандуму, засновницького договору, установчого акта тощо; обрання або призначення особи, яка буде керівником юридичної особи, головою її виконавчого органу.

5. Для створення підприємства засновникам необхідно розробити установчі документи. Для ТОВ, ТДВ і АТ ними є статут, затверджений засновниками (ч. 3 ст. 62 ГК, ч. 1 ст. 11 Закону про ТОВ). Статут за своїм змістом має відповідати загальним вимогам, передбаченим частиною четвертою статті 57 ГК. А саме — містити відомості про найменування суб'єкта господарювання, мету і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного капіталу та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, про органи управління і контролю, їх компетенцію, про умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання і що не суперечать законодавству. Наприклад, Закон про ТОВ вимагає обов'язково прописувати у статуті: повне та скорочене (за наявності) найменування товариства; органи управління товариством, їх компетенцію, порядок прийняття ними рішень; порядок вступу до товариства та виходу з нього. Статут товариства може містити інші відомості, що не суперечать закону.

6. Необхідно зазначити, що законодавством передбачається певний порядок створення підприємства, тобто якими саме способами вони можуть створюватися. Оскільки, в умовах ринкової економіки підприємства складають основу існування господарського комплексу країни, їх діяльність завжди тією чи іншою мірою знаходиться в полі зору державних владних структур.

Контроль цих владних структур починається з процедури реєстрації, тобто підтвердження законності створення підприємства, як суб'єкта господарювання та законності планованої ним до здійснення діяльності.

Що стосується спроб уникнути державної реєстрації, організовуючи так звану тіньову діяльність, варто зауважити, що такі дії шкодять не лише державним інтересам, але й інтересам самого порушника. По-перше, чинне законодавство передбачає відповідальність (у тому числі кримінальну) за зайняття підприємницькою діяльністю без державної реєстрації чи без спеціального дозволу (ліцензії). По-друге, відсутність легального статусу підприємця, ліцензій, патентів та інших документів означає і відсутність можливості державного захисту його бізнесу, як з боку органів виконавчої влади, в тому числі правоохоронних органів, так і господарського суду. Без цього неможливо отримати кредит у банку, укласти господарський договір із партнером. Це – відсутність можливості здійснювати зовнішньоекономічні операції, позбавлення перспектив легального розвитку бізнесу. За таких умов не можна створити необхідний імідж, здобути визнання в підприємницьких колах і суспільстві.

Державне регулювання діяльності підприємств полягає у встановленні згідно з діючим законодавством відповідного порядку реєстрації підприємств.

7. Порядок створення господарських товариств передбачений ЦК України, ГК України, законами України «Про господарські товариства», «Про АТ», «Про ТОВ і ТДВ». Всі господарські товариства є юридичними особами, діють на підставі установчих документів, затверджених учасниками, мають власні назви із зазначенням організаційно-правової форми товариства. Товариства можуть займатися будь-якою підприємницькою діяльністю, яка не суперечить законодавству України. На сьогоднішній день найбільшою популярністю в Україні користуються товариства з обмеженою відповідальністю (завдяки простоті створення, обмеженої відповідальності

учасників, придатності для організації як малого, так і великого бізнесу), а також акціонерні товариства.

8. Створення публічних акціонерних товариств шляхом приватизації (акціонування) та корпоратизації — нетрадиційний спосіб, запровадження якого у вітчизняному законодавстві було зумовлене необхідністю адаптації до ринкових умов організаційно-правової форми великих державних підприємств, які становили основу тоталітарної системи господарювання. Законодавчу базу цих процесів становлять: закон України «Про приватизацію державного і комунального майна»; указ Президента України «Про корпоратизацію підприємств»; постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку утворення акціонерних товариств у процесі приватизації та перетворення державних підприємств, здійснення емісії акцій таких товариств».

9. Підприємства державної форми власності були основним суб'єктом господарювання за планово-розподільчої економіки, і в ринкових умовах господарювання (з притаманною ринковим відносинам конкуренцією) їх частка серед суб'єктів господарювання залишається досить значною, незважаючи на приватизаційні процеси.

10. Розвиток цифрових технологій спричинив необхідність швидкого реагування як бізнесу щодо застосування нових технологій, так і держави щодо правового регулювання цифрової економіки. Цифровізація економіки передбачає створення віртуальних підприємств та впровадження оновленої концепції «розумного виробництва» Індустрія 4.0.

Враховуючи результати проведеного дослідження та з метою удосконалення чинного законодавства України, вважаємо за доцільне наступні зміни законодавства:

- доповнити ст. 83 ЦК України такою частиною: «Підприємство - самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими

суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому законом».

- - доповнити ст.11 Закону «Про ТОВ і ТДВ» після слів «статут» словами «та модельний статут».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 18-22. – С. 144.
3. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III// Відомості Верховної Ради України. – 2002. -№ 3-4.- Ст.27.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – С. 356.
5. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI// Відомості Верховної Ради України. – 2008. – №№ 50, 51. – С. 384.
6. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII// Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – С. 682.
7. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 31, 32. – С. 263.
8. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII//Відомості Верховної Ради.-2015.- № 45.- Ст.410.
9. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII // <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
10. Про Кабінет Міністрів України: закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII// <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
11. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 № 1087- IV// Відомості Верховної Ради України.- 2004.- №5. - Ст.35.
12. Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації: Закон України від 07.07.1999р. з подальшими змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України -1999.-№ 37.- Ст.332

13. Про підприємництво: Закон України від 07.02.1991 з подальшими змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради УРСР. -1991. - № 14. – Ст. 168.
14. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18.01.2018 № 2269-VIII//<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19>.
15. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96>
16. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР// Відомості Верховної Ради України .- 1997.- № 39.- Ст.261.
17. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 №2275-VIII // Відомості Верховної Ради. - 2018.- № 13.- Ст.69
18. Про управління об'єктами державної власності: закон України від 21 вересня 2006 року № 185-V// <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16>
19. Модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю: постанова КМУ від 16 листопада 2011 р. №1182// <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1182-2011-%D0%BF>
20. Положення про Міністерство інфраструктури України: постанова КМУ від 30 червня 2015 року № 460// <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015>
21. Порядок перетворення державного унітарного комерційного підприємства в акціонерне товариство: постанова КМУ від 29 серпня 2012 р. № 802// <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-2012-%D0%BF>
22. Про затвердження Вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки: Наказ Міністерства юстиції України 05.03.2012 № 368/5// <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12>.

23. Про затвердження Положення про порядок корпоратизації підприємств: постанова КМУ від 5 липня 1993 р. № 50// <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/508-93-%D0%BF>

24. Про затвердження Порядку акредитації суб'єктів державної реєстрації та моніторингу відповідності таких суб'єктів вимогам акредитації: Постанова КМУ від 25.12.2015 № 1130// <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1130-2015-%D0%BF>

25. Про затвердження порядку утворення акціонерних товариств у процесі приватизації та перетворення державних підприємств, здійснення емісії акцій таких товариств: постанова КМУ від 11 липня 2018 р. № 552// <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ministriv-kabinet-a-postanovi/postanova-vid-lipnya-2018-552-pro-2018-65767.html>

26. Про затвердження **Примірних правил** внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу: **наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України** від 30.10.2013 р. № 643// <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0643730-13/conv>

27. **Про затвердження Примірного статуту сільськогосподарського виробничого кооперативу: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України** від 08.01.2014 р. № 1//<http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001730-14>

28. Про затвердження Примірного статуту сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу: **Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України** від 21.05.2013 р. № 315// <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0315730-13/sp:max10>

29. Про корпоратизацію підприємств: Указ Президента України від 15.06.1993 р.// Урядовий кур'єр від 18.07.1993 — № 148.

30. Про перетворення державних підприємств у казенні: Постанова КМУ від 30 червня 1998 р. № 987// Офіційний вісник України — 1998. - № 26. - Стор.44.

31. Про практику розгляду судами корпоративних спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 № 13// <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>

32. Про реорганізацію Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» у публічне акціонерне товариство: наказ Міністерства інфраструктури України від 11 листопада 2015 року № 465// <https://mtu.gov.ua/documents/391.html>

33. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: **розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р.** // [http:// zakon.rada.gov.ua /laws/show/333-2014-%D1%80](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80)

34. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження КМУ від **від 17 січня 2018 р. № 67-р** // <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>

35. Про Типовий статут казенного підприємства: Постанова КМУ від 16 червня 1998 р. №914// Офіційний вісник України — 1998. - № 24. - Стор. 90.- Ст. 891.

36. Про утворення комісії з перетворення Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» в публічне акціонерне товариство: наказ Міністерства інфраструктури України від 25 листопада 2015 року № 497// <https://mtu.gov.ua/documents/418.html>

37. Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-8/2012 за конституційним зверненням приватного підприємства «ІКІО» щодо офіційного тлумачення положення частини 1 статті 61 Сімейного кодексу України від 19 вересня 2012 р. № 17-рп/2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 75. – С. 33. – Ст. 3038. – Код акта 63617/2012.

38. Справа № 5023/9509/11, розглянута господарським судом Харківської області 27 січня 2012 р. про визнання права власності// <http://reyestr.court.gov.ua/Review/21300388>
39. Айзексон В. Інноватори: як група хакерів, геніїв та гіків здійснила цифрову революцію. – Київ. – Видавництво “Наш формат”. – 2017. – 488 с.
40. Апалькова В. В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи для України / В. В. Апалькова // Вісник Дніпропетровського університету. – 2015. – Вип. 4. – С. 9–18. – Серія «Менеджмент інновацій»
41. Бек Ю. Б. Правовий статус приватного підприємства.// Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин: Всеукраїнська науково-практична конференція(21–22 вересня 2012 р., м. Івано-Франківськ): збірник наукових праць / ред. кол.: О. Д. Крупчан, В. В. Луць, В. А. Васильєва, І. Б.Саракун. – К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012. – С. 76–79.
42. Вінник О.М. Регулювання відносин у сфері цифрової економіки: проблеми термінології//Підприємництво, господарство і право. - 2017.- №11.- С. 163-166.
43. **Врублевський О.** Як і навіщо створювати сільськогосподарський кооператив на території старостинського округу// decentralization. gov.ua /news/837
44. Галіахметов І.А. Підприємство як об’єкт цивільних прав: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / І.А. Галіахметов; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2005. - 20 с.
45. Грабовий А. Держава прагне позбуватися зайвого майна за спрощеною процедурою//Закон і бізнес.-2018.- 10.05—18.05.2018
46. Гражданское уложение Германии = Deutsches Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz: ввод. Закон к Гражд. уложению; пер. с нем./ [В. Бергманн, введ., сост.] ; научн. Редакторы – А.Л. Маковский [и др.] – 2-е

изд., доп. – М.: Волтерс Клувер, 2006 – 816 с.

47. Джусов О.А., Апальков С.С. Цифрова економіка: структурні зрушення на міжнародному ринку капіталу// Міжнародні відносини. – 2016. - №9./ http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3058/2746

48. Задорожний О. Деякі проблемні аспекти новел Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» // Підприємництво, господарство і право. - 2018- №5.- С. 30-35.

49. Закон об акционерных обществах Германии. Паралельные русский и немецкий тексты = Aktiengesellschaft. Paralleler russischer und deutscher Text – М.: Вольтерс Клувер, 2009. – 440 с.

50. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу: друге видання, доп. і перер. / В. Зіновчук. – К.: Логос, сільськогосподарських підприємств / П. М. Макаренко / Актуальні проблеми розвитку кооперації в ринкових умовах: Доповіді Міжнар. наук. конф. – Херсон: Вид-во Айлант, 2007. – С. 25–31.

51. Зозуляк О. І. Про корпорації в світлі проблем класифікації юридичних осіб // Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин : Всеукраїнська науково-практична конференція (21–22 вересня 2012 р., м. Івано-Франківськ): збірник наукових праць / ред. кол.: О. Д. Крупчан, В. В. Луць, В. А. Васильєва, І. Б. Саракун. – К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012. – С. 79–85

52. Іванова К.Ю. Електронна комерція в Україні.//Правове регулювання відносин у мережі Інтернет: монографія /[А.П. Гетьман, Ю.С. Атаманова, В.С. Мілаш та ін.]; за ред. С.В. Глібка, К.В. Єфремової. – Харків : Право, 2016. – 360 с.

53. Кибенко Е.Р. Относительно определения понятия «реорганизация»: сравнительная характеристика права Украины и Европейского Союза / Е. Кибенко [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ilfua.com/ru/publications/articles/docshow/113/>.

54. [Кісель В. Й.](#) До питання про організаційно-правову форму юридичних осіб публічного права [Електронний ресурс] / В. Й. Кісель // [Актуальні проблеми держави і права](#). - 2010. - Вип. 53. - С. 50-55.
55. Коверзнев М., Коверзнева Г. Правовий аспект реорганізації юридичних осіб// Підприємництво, господарство і право. - 2017- №6.- С. 29-31.
56. [Кожушко О. О.](#) Реєстрація благодійних організацій як об'єкт адміністративно-правового регулювання [Електронний ресурс] / О. О. Кожушко // [Форум права](#). - 2012. - № 4. - С. 495-500.
57. Колосов Р. Корпоративне підприємство: поняття, ознаки та місце серед юридичних осіб // Підприємництво, господарство і право. - 2017- №9.- С. 72-76.
58. Коляденко С. В. Цифрова економіка : передумови та етапи становлення в Україні та світі / Менеджмент: актуальні питання науки і практики.- 2016.- № 6.- С.105-110.
59. [Кучеренко І. М.](#) Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права [Електронний ресурс] / І. М. Кучеренко; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. - Київ: Юридичне видавництво «Аста», 2004. - 328 с.
60. Кучеренко І. М. Організаційно-правові форми юридичних осіб публічного права [Електронний ресурс] / І. М. Кучеренко // Університетські наукові записки. - 2007. - № 2. - С. 134-146.
61. Леонтьєва Л.А. Правове регулювання створення підприємств/Науковий вісник Херсонського державного університету. - 2014- т.1.- Випуск 4.- С.193-196.
62. Лещенко Д. С. Особливості правосуб'єктності юридичних осіб, створених органами місцевого самоврядування[Електронний ресурс] / Д. С. Лещенко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2011. - № 4. - С. 145-152.

63. Мадзігон В. Підприємництво та підприємство, вибір підприємницької ідеї та реєстрація підприємства[Електронний ресурс] / В. Мадзігон // Молодь і ринок. - 2013. - № 6. - С. 33-38.
64. Маловичко С.В. Наукові підходи до визначення електронної торгівлі//Наука і економіка.- 2016.- №1(49) .- С.33-39.
65. Манько Д. Г. Легітимація і легалізація юридичної особи [Електронний ресурс] / Д. Г. Манько // Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 63. - С. 85-92.
66. [Менджул М. В.](#) Громадські організації як об'єкти цивільного права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / М. В. Менджул ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. - К., 2011. - 20 с.
67. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України/ за редакцією В.І. Бобрика . - Київ: ЦУЛ, 2017.- 784с.
68. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. / За ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої; том 3: Юридичні особи. – Харків, Страйд, 2017.- 736с.
69. Несинова С.В. Господарське право України : Навч. посіб. / С. В. Несинова, В. С. Воронко, Т. С. Чебикіна. – К. : ЦУЛ, 2012. – 564 с.
70. Нескороджена Л. Л. Проблемні аспекти створення юридичних осіб [Електронний ресурс] / Л. Л. Нескороджена, А. О. Гетьман // Юридична наука. - 2012. - № 4. - С. 66-69.
71. Окс М. М. Економіко-організаційні основи створення та розвитку спільних підприємств [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Окс Міхаель Маттіас ; Нац. акад. наук України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. - О., 2013. - 20 с.
72. Петренко В. С. Мотивація створення спільних підприємств в умовах глобалізації економіки [Електронний ресурс] / В. С. Петренко, А. С. Карнаушенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету.

Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2018. - Вип. 17(1). - С. 118-122.

73. Підприємства та підприємці: створення, реорганізація, ліквідація [Текст]: практичне керівництво. - Д.: Баланс-Клуб, 2013. - 110 с.

74. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. Пер. с англ. — М.: Междунар. отношения, 1993. — 896 с.

75. Прилуцький Р. Б. Основні теорії юридичної особи та їх вплив на розвиток організаційних форм суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] / Р. Б. Прилуцький // Юридична наука. - 2013. - № 3. - С. 35-49.

76. Романовська О. В. Юридичні особи публічного права [Електронний ресурс] / О. В. Романовська // Публічне право. - 2013. - № 2. - С. 254-262.

77. Рудь Н., Мохнар М. Віртуальні підприємства: сутність та доцільність використання в інноваційній діяльності//Економічний форум. - 2016- №4.-С.197-207.

78. Савич О. П. Стратегія створення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств-автовиробників[Електронний ресурс] / О. П. Савич // Стратегія економічного розвитку України. - 2016. - № 38. - С. 118-126.

79. Спасибо-Фатеева І.В. Юридичні особи за Цивільним кодексом України / І.В. Спасибо-Фатеева // Право України. – 2014. – № 2. – С. 70–79.

80. Створення підприємства: від «А» до «Я» // <https://www.golovbukh.ua/article/6899-stvorenniya-pdprimstva>

81. Створення соціальних підприємств та соціальних кооперативів як шлях до інклюзивної економіки [Текст]: науково-методичні рекомендації. - Київ; Полтава: Полтавський університет економіки і торгівлі, 2018. - 72 с.

82. Створення, реорганізація та ліквідація підприємств [Текст] : практ. керівництво / Є. Авер'янова [та ін.]. - Д.: «Баланс-Клуб», 2008. - 176 с.

83. Тарнавська А. Н. До питання про юридичний статус особи [Електронний ресурс] / А. Н. Тарнавська // Адвокат. - 2009. - № 3. - С. 26-29.

84. Тимашова Л. А. Технології віртуальних підприємств для виробництва інноваційних продуктів / Л.А. Тимашова// Екон.-мат. моделювання соц.-екон. систем. - 2009. - Вип. 14. - С. 5-23.
85. Узунов Ф. В. Державне регулювання як чинник створення сприятливих умов для економічної діяльності корпоративних підприємств у регіоні [Електронний ресурс] / Ф. В. Узунов // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 12. - С. 95-105.
86. Україна – Німеччина: розвиток законодавства в рамках європейського права [текст] / Ред. Кол.: О. Копиленко, Р. Обершмідт, С. Бритченко та ін. – К. : Парламенське видавництво, 2006 – 304 с.
87. Устенко О. В. Створення моделі віртуального підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Устенко // Збірник наукових праць Донецького інституту залізничного транспорту. - 2013. - № 36. - С. 100-101.
88. Федак М. Співпраця як рушійна сила 4.0 – який стан та виклики на 2019//<https://industry4-0-ukraine.com.ua/2018/11/12/sp%D1%96vprasya-yak-rush%D1%96jna-sila-4-0-yakij-stan>
89. Федюк Л. В. Засоби індивідуалізації юридичної особи [Електронний ресурс] / Л. В. Федюк // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2013. - № 5. - С. 67-72.
90. Фролов П. Приватизація в Україні: ретроспективи та перспективи// Дзеркало тижня. – 2018. – випуск №10 //<https://dt.ua/gazeta/issue/1144>**ВИПУСК**
91. Хозяйственное право. Учебник./ Под редакцией академика Мамутова В.К. – К.: Юринком Интер, 2002. – 780с.
92. Цифрова адженда України – 2020 (“Цифровий порядок денний” – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти “цифровізації” України до 2020 року. [Електронний ресурс] / НІТЕСН office. – грудень 2016. – 90 с.
93. Черненко О. А. Організаційно - правові форми державного підприємства : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук :

спец. 12.00.04«Господарське право, господарсько- процесуальне право» / О. А. Черненко. — К., 2011. — 20 с.

94. Черненко О. А. Створення наглядних рад у державних підприємствах [Електронний ресурс] / О. А. Черненко // Приватне право і підприємництво. - 2018. - Вип. 18. - С. 190-194.

95. Щербина В.С. Господарське право: Підручник.- К.:Юрінком Інтер,2009.-578с.

96. Юніна М. П. Уніфікація право- та дієздатності юридичних осіб у міжнародному приватному праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / М. П. Юніна ; Харк. нац. ун-т внутр. справ - Х., 2011. - 20 с.

97. Юркевич Ю. До розмежування статусу юридичних осіб (їх об'єднань) публічного та приватного права// Підприємництво, господарство і право. - 2016- №1.- С. 46-50.

98. Business entities in France. What kind of company do you want. URL:<https://www.justlanded.com/english/France/France-Guide/Business/Business-entities-in-France>.

99. Commercial law (French business law) URL:<http://www.french-business-law.com/commercial-law-french-business-law-page1.html>.

100. Die Aktiengesellschaft: Umfassende Erläuterungen, Beispiele und Musterformulare für die Rechtspraxis Gebundene Ausgabe. Gerhard Manz , Barbara Mayer, Albert Schröder, Stefan Lammel, Hendrik Thies , 6., ergänzte und aktualisierte Auflage, Verlag Haufe-Lexware, Freiburg - 1157 S.

101. Doing business in France URL:[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/9-500-7742?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/9-500-7742?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&bhcp=1).

102. Einführung in das Zivilrecht: mit BGB-Allgemeiner Teil, Schuldrecht Allgemeiner Teil, Kauf- und Deliktsrecht, Dieter Schwab, Martin Löhnig, 19., neu bearbeitete Auflage, Verlag C.F. Müller, Hamburg, 2012. – 465 S.

103. French Phrases: Types of business and talking about businesses.
URL:http://www.french-linguistics.co.uk/phrase_book/en/business.html
104. Gesellschaftsrecht, Textausgabe. – 13., überarbeitete Auflage, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 2013 – 828 S.
105. Grundzüge des deutschen und internationalen Wirtschaftsrecht. Lehrmittel/ H. J. Schmitz-Trenz, J. Plate, M. Paschke u.a. – St. Petersburg: Verlaghaus St. Petersburger der Staatlichen Universität , Verlag der Juristischen Fakultät der St. Petersburg der Staatlichen Universität, 2007. – 384 S.
106. Hibert Hirte, Kapitalgesellschaftsrecht, 5. Aufl. 2006.- 165 S.
107. Hibert Hirte/ Thomas Bückner, Grenzüberschreitende Gesellschaften, 2. Aufl. 2006.